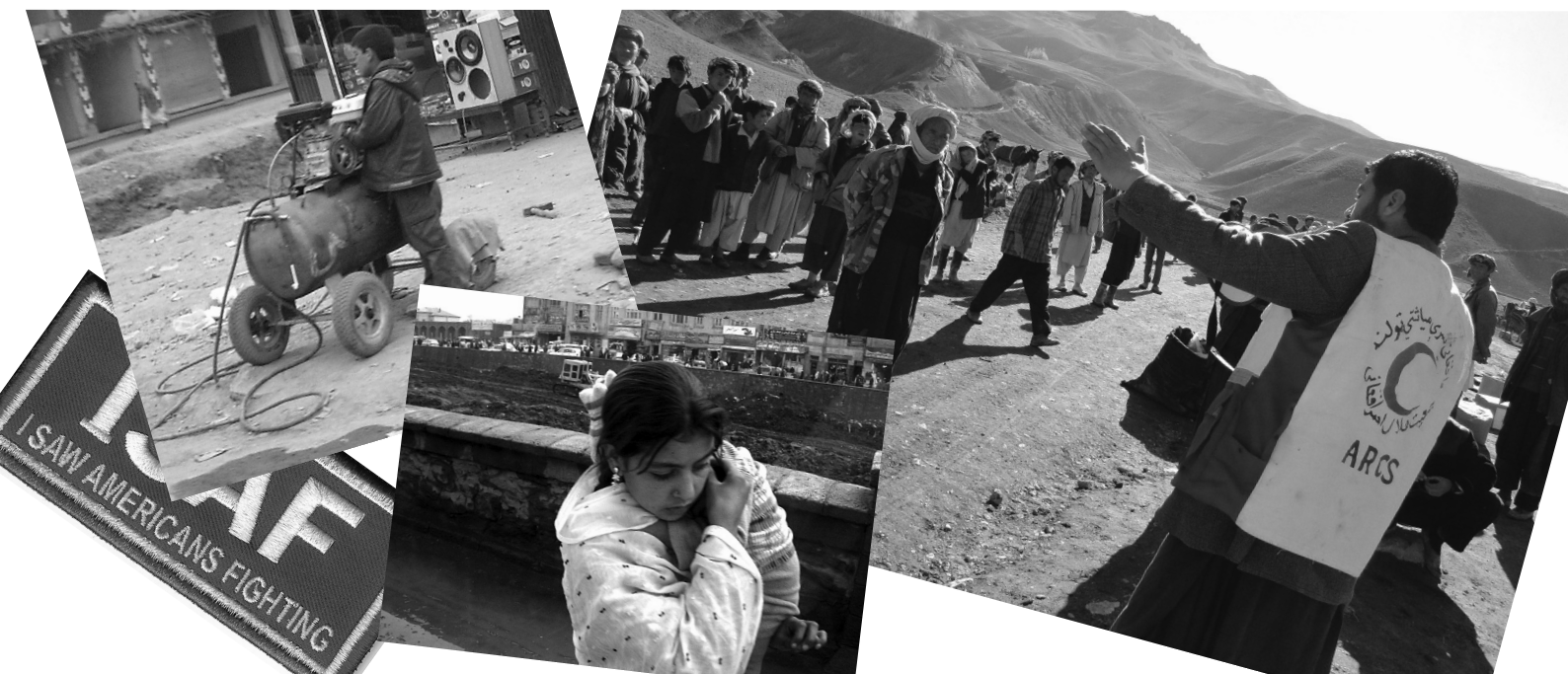

AFGANISTANIN ÄÄNET

Kansalaisten ja kansalaisyhteiskunnan avaimia
rauhanrakentamiseen

Jarmo Pykälä

ESIPUHE

Afganistanin äänet – Kansalaisten ja kansalaisyhteiskunnan avaimia rauhanrakentamiseen

Jarmo Pykälä

© 2011 Suomen Rauhanliitto – YK-yhdistys ja SaferGlobe Finland. Raportin painettua sekä elektronista muotoa saa vapaasti jakaa ja kopioida. Raporttia siteerattaessa on hyvän tavan mukaista ilmoittaa lähde.

Kannen kuvat: Punainen Risti, Aysu Shakir-Corbishley, Jarmo Pykälä ja Tuomas Kohvakka

Ulkoasu ja taitto: Mikko Branders

Paino: KopiJyvä, Jyväskylä 2011.

Tämä julkaisu on PaTo-selvityshankkeen loppuraportti (ks. liite 1). Selvityksen tarkoituksena oli tutkia paikallisten toimijoiden eli ruohonjuuritason kriisinhallintaa kuten kansalaisten, kansalaisjärjestöjen ja kenttäyöntekijöiden kokemuksia. Hanketta hallinnoi Suomen Rauhanliitto – YK-yhdistys ja selvityksen toteutti Rauhan ja turvallisuuden tutkimusverkosto SaferGlobe Finland. Yhteistyökumppaneina hankkeessa olivat Kansalaisjärjestöjen konfliktinehkäisyverkosto (KATU) ja kehitysyhteistyön palvelukeskus (Kepa).

TUETTU ULKOMINISTERIÖN
KEHITYSYHTEISTYÖVAROIN

Suomen ulkoasiainministeriö on tukenut tätä selvityshanketta kehitysviestinnän varoista. Raportti ei edusta ulkoasiainministeriön näkemystä.

Afganistan on köyhä ja väkirikas maa. Se on kulttuurisesti rikas ja vanha sivilisaatio, jossa on hyödynnettyjä luonnonvaroja. Afganistanin maantieteellinen sijainti tekee siitä strategisesti tärkeän sekä naapurivaltioille että maailman suurvalloille. Tämä ei aina ole ollut Afganistanin onni, päinvastoin.

Maailma on jo vuosikymmenien ajan pyrkinyt puuttumaan Afganistanin kehitykseen vaihtelevalla intensiteetillä ja vaihtelevin metodein. Perustelut sille miksi itse kukin maahan on tullut, ovat vaihdelleet. Ulkopuolisilla interventioilla, varsinkin sotilaallisilla, näyttää olleen pitkässä juoksussa suhteellisesti ottaen aika vähäisiä saavutuksia. Afgaanit ovat saaneet elää köyhyyden lisäksi pitkiä aikoja aseellisen konfliktin keskellä, jossa omien sortajien ja aseellisten ryhmittymien lisäksi myös ulkomaiset joukot ovat mellastaneet aseidensa turvin.

Suomi on ollut yksi niistä maista, joilla on Afganistanissa ollut kehitysyhteistyöntekijöitä, mukaan lukien kristillistaustaiset järjestöt, diplomaatteja, erityyppisiä avustajia ja neuvonantajia kuin sotilaitakin. Suomessa asuu niitä afgaaneja, jotka ovat tänne kotiutuneet kuin myös niitä, jotka toivovat, että heidän lapsensa voisivat joskus muuttaa takaisin juurilleen.

Mitä Suomen ja suomalaisten tulisi Afganistanissa tehdä? Jos kysytään kansalaisilta (MTS 2010) niin suurin osa suomalaisista toivoo meidän tukevan kansalaisyhteiskunnan rakentamista, auttavan demokraattisen hallinnon rakentamista, tukevan maan taloudellista ja sosiaalista kehitystä sekä järjestävän koulutusta. Suurimman kannatuksen saavat kehitysyhteistyön keinot. Paikallisen poliisin kouluttamista ymmärretään ja kannatetaan. Kansalaisten mielipiteitä jakaa se, pitääkö asevoimia kouluttaa tai pitääkö olla mukana ”vakauttamassa” maata sotilaallisin voimin. Ajatus siitä, että ryhtyisimme taltuttamaan Af-

ganistanin ääriryhmiä asein, ei saa paljoakaan tukea suomalaisten keskuudesta.

Siviilitoimintaan Afganistanissa – ja varmaan konfliktialueilla ja kehitysmaissa yleensä – suhtaudutaan myönteisesti, kun taas sotilaallinen toiminta jakaa mielipiteitä. Tämä on kansalaisjärjen ja kansainvälisen oikeuden näkökulmasta terve suhtautumistapa. Sotilaallisten interventioiden ”hyödyllisyys” on historian kokemusten valossa heikohko. Toisaalta tiedämme myös, että siviilien voimin tehty puuttuminen muiden maiden ja kansojen auttamiseksi sekä kehitysyhteistyö ovat hidasta ja vaikeaa. Pikavoittoja ei tule.

Sotilaallinen toiminta saa usein paljon huomiota siksi että se on näyttävää, tuntuu vahvemmalta ja vaikuttavalta toiminnalta kuin esimerkiksi kaivojen rakentaminen, opetustyö tai terveydenhuolto, mutta myös siksi, että se on huomattavasti paljon kalliimpaa. Siviilitoiminta ei ole yhtä näyttävää, emmekä tiedä siitä paljoa, vaikka tämäkin raportti osoittaa suomalaisten tehneen jo vuosikymmeniä kehitysyhteistyötä Afganistanin kylissä ja kaupungeissa.

Tämän raportin tarkoituksena on avata ikkuna siihen mitä muuta Afganistanissa tehdään kuin sotimista. Millaisia suomalaisia toimijoita alueella on, mitkä ovat heidän kokemuksensa ja ajatuksensa siitä, mitä Afganistanissa olisi tehtävä. Halusimme myös antaa puheenpuoron Suomessa asuville afgaaneille ja kuulla heidän ajatuksiaan siitä, millaisina he näkevät maansa rauhan mahdollisuudet ja mitä he toivovat tulevaisuudelta.

On tärkeää muistaa, että sota ja väkivalta eivät ole luonnonilmiö vaan ihmisten toiminnan ja päätösten seurausta. Rauha ja kehitys ovat mahdollista. Toivotavasti tämä raportti ainakin herättää ajatuksia ja ideoita mitä voisimme tehdä paremmin ja enemmän. Se toimii myös hatunnostona niille sadoille suomalaisille, jotka ovat eläneet ja toimineet Afganistanin kylissä ja kaupungeissa maan ihmisten hyväksi.

Laura Lodenius

Toiminnanjohtaja

Suomen Rauhanliitto – YK-yhdistys

SISÄLTÖ

Esipuhe	3
Johdanto	5
Kansalaisjärjestöt Afganistanissa	6
Arjen sankarit	6
Kansalaisjärjestöjen resurssit ja haasteet	7
Sotilaallisen toiminnan aiheuttamat uhat kansalaisjärjestöille	9
Ääni kentältä: Pikku-Eeva	10
Suomi Afganistanissa	12
Eka kerta	12
Suomen tuki Afganistanille	13
Virallinen selitys ja salaliittoteoria	15
Ääni kentältä: Kahden euron teeheikki	16
Mitä Afganistan haluaa	18
Keiden ääntä kuulemme	18
Mitä tulkitsemme Afganistanin haluavan	20
Paikallinen omistajuus	21
Ääni kentältä: Tarvitsemme patoja	24
Yhteenveto ja suosituksia: Suuntaviivoja vakauttavaan rauhanrakentamiseen	25
Lähteet ja kirjallisuus	29

JOHDANTO

”Kansainvälisen yhteisön nykyiset toimintamenetelmät kertovat pelottavalla tavalla siitä tietämättömydestä, jonka pohjalta Afganistanissa toimitaan.”

Ari Kerkkänen, Kriisinhallintakeskuksen johtaja (30.9.2010)

Afganistanista tuli lehtiotsikoiden kautta osa suomalaisten elämää vuonna 2001. Suomi lähetti seuraavana vuonna ensimmäiset sotilaansa YK:n valtuuttamaan ISAF-rauhanturvaoperaatioon. Nyt yhdeksän vuotta myöhemmin operaatio on maksanut taloudellisesti mitattuna satoja miljoonia euroja ja inhimillisesti laskien yhden suomalaisen ihmishengen sekä vähintään kahdeksan vakavammin haavoittunutta. Afganistanissa on palvellut satoja suomalaisia sotilaita, siviilikriisinhallinnan asiantuntijoita ja avustustyöntekijöitä. Kaikesta tästä huolimatta me tiedämme maasta hyvin vähän. Epätietoisuus nousee vieläkin suuremmaksi, kun mietimme mitä siellä pitäisi tehdä, mitä Suomen pitäisi tehdä tai pitäisikö meidän edes olla siellä?

”Kuinka monelle Suomen edellinen YK:n Afganistan-rauhanturvaoperaatio on tuttu?”. Huoneessa istuu lähes 30 suomalaista ammattilaista, jotka tekevät tavalla tai toisella töitä liittyen Afganistaniin, kriisinhallintaan tai kehitysyhteistyöhön, mutta vain kaksi kättä nousee ylös. Suomi johti vuosina 1987–1989 YK:n Afganistanin ja Pakistanin UNGOMAP-rauhanturvaoperaatiota. Kriisinhallinnassa puhutaan päivittäin opituista kokemuksista (lessons learned), mutta kuinka opimme, jos emme edes tunne kokemuksia? Jotain tästä kertoo se, että Suomessa alettiin puhua syksyllä 2010 Pakistanin roolista sodan lopettamiseksi ikään kuin asia olisi keksitty vasta nyt (HS 18.11.2010). UNGOMAP-operaation yksi keskeisimpiä opittuja kokemuksia oli Pakistanin ja eräiden muiden ulkovaltojen sekaantuminen konfliktiin. Neuvostoliitto oli valmis solmimaan rauhan jo vuonna 1982, mutta Pakistan heitti kapuloita rattaisiin ja vetäytyminen viivästyi vuosilla.

Miksi selvittää kansalaisjärjestöjen osallisuutta kriisinhallinnassa? Ensinnäkin kansalaisjärjestöt jälleenrakentavat yhteiskuntaa osallistumalla kansalaisten tarpeiden ja oikeuksien täyttämiseen. Sen seurauksena syntyy muun muassa koulutusta, terveydenhuoltoa tai demokratiaa ja ihmisoikeuksia edistävää hallintoa. Toiseksi kansalaisyhteiskunta välittää yhteiskunnallisia intressejä niin kansalaisten kuin kansalaisten ja valtion välillä poistaen parhaassa tapauksessa yhteiskunnallisia konflikteja. Tämän PaTo eli

Paikallisten toimijoiden osallisuus kriisinhallinnassa selvityshankkeen tarkoituksena oli selvittää keitä suomalaisia kansalaisjärjestöjä toimii Afganistanissa, mitä ne siellä tekevät ja ennen kaikkea mitä ne ovat siellä ollessaan oppineet; miten onnistuisimme tukemaan kestävän rauhan rakentamisessa? Kysymme asiaa myös Suomessa asuvilta afgaaneilta. Monet heistä ovat korkeasti koulutettuja, osa heistä on joskus joutunut maataan. Tämä selvitys oli ensimmäinen kerta, kun heitä kysyttiin heidän ajatuksiaan maansa tilanteesta. Afganistania voi yrittää oppia erilaisten listojen tai länsimaisen logiikan avulla, mutta niiden kautta ei todennäköisesti pääse kovin pitkälle. Harri Lammi on todennut kulttuurin olevan elämää ja tilannesi-donnaista eikä opeteltavissa ulkoa. Hänen mukaansa afgaanit elävät vahvasti tarinoissa, runoissa ja tapahtumien vaihtelevissa tulkinnoissa. Tämän takia tässä raportissa hyödynnetään kerronnallisuutta.

Pelkkä opittujen kokemusten identifiointi ja tunteminen eivät myöskään riitä, vaan ne on vietävä osaksi instituutioiden toimintaa. Nyt pääsääntöisesti henkilöt oppivat ja tulevat Afganistanista takaisin ”valaistuneina” kriisinhallinnan ja avustustoiminnan todellisuudesta. Tämän selvityksen jälkeen jäin pohtimaan kertonko kriisinhallinta sittenkin enemmän meistä itsestämme kuin maasta, jossa toimitaan. Suomella voisi UNGOMAP-operaation johtajuuden takia olla paljon enemmän annettavaa Afganistanin tilanteeseen ja edessä oleviin rauhanneuvotteluihin, mutta sopivatko oppimamme kokemukset nykyiseen maailmankuvaamme?

Tämä raportti on tarkoitettu kaikille Afganistanista, kriisinhallinnasta ja rauhanrakentamisesta kiinnostuneille. Toivomme sen lisäävän ymmärrystämme konflikteista ja rauhanrakentamisen mahdollisuuksista. Lisätiedon hankkimisen helpottamiseksi raportin loppuun on merkitty käytetyt lähteet ja listattu suomenkielistä kirjallisuutta alkaen romaaneista. Lopuksi haluan välittää projektissa mukana olleiden afgaanien kiitoksen suomalaisille heidän avustaan kotimaalleen. Ilman kansainvälistä apua tilanne maassa olisi merkittävästi huonompi.

KANSALAIJÄRJESTÖT AFGANISTANISSA

ARJEN SANKARIT

”Kuten kaikkialla muuallakin toiminta on vapaaehtoi-
siin voimiin tukeutuvaa ja siinä ovat mukana lisäänty-
vässä määrin myös tytöt ja naiset.”

Raija Andersen, Punaisen Ristin avustustyöntekijä
(SPR 25.3.2009)

Hans Rönnlund on työskennellyt yli 15 vuotta Afganistanissa Evankelis-luterilaisen Lähetysyhdistys Kylväjän hankkeiden parissa. Hän kertoo maassa olevan yli 1 500 kansalaisjärjestöä, joista ulkomaalaisia on 300. Niitä hallinnoi talousministeriö. Lisäksi on poliittisia järjestöjä, ammatillisia järjestöjä ja säätiöitä joita hallinnoi oikeusministeriö. Myös kyläneuvostot eli shurat

katsotaan kuuluvaksi kansalaisyhteiskuntaan, vaikka ne ovat nykyään osa virallista valtionhallintoa. Rönnlundin mukaan kansalaisjärjestöillä on useita haasteita. Kansalaisyhteiskunnan julkisuuskuva on kielteinen, järjestöjen kirjanpito on joskus välttävää ja niihin ei aina tehdä tilintarkastusta. Suurimmat järjestöt vaikuttavat yrityksiltä mistä on omat etunsa ja haittansa. Paikallinen varainhankinta on vähäistä ja ulkomainen raha on tärkein rahoituslähde. Ulkomaiset rahoittajat kuulevat toisiltaan hyvistä järjestöistä ja tarjoavat niille omaa rahoitustaan. Joissakin järjestöissä se voi johdattaa liian nopeaan ja hallitsemattomaan kasvuun.

Afganistanissa toimii kahdeksan suomalaista Suomen ulkoasiainministeriöltä rahoitusta saavaa kansalaisjärjestöä. Niistä suurin osa toimii kansainvälisen tai afganistanilaisen kumppanijärjestön kautta eivätkä tee hankkeita itsenäisesti. Järjestöistä tunnetuin

Afganistanissa toimivat suomalaiset kansalaisjärjestöt

JÄRJESTÖ	KUMPPANIJÄRJESTÖ	HANKE	YHTEYSTIEDOT
SPR	Suomen Punainen Risti	ICRC, IFRC, Afganistanin Punainen Puolikuu	Katastrofivalmiuden kehittäminen www.punainenristi.fi
KUA	Kirkon Ulkomaa- napu	Norwegian Church Aid (NCA)	Maaseudun kehittämishanke www.kua.fi
Kylväjä	Evankelis-luterilainen Lähetysyhdistys	International Assistance Mission (IAM)	Kumppanuusjärjestön henkinen koulutus, perusmielenterveystyön koulutus www.flom.fi
KIOS	Kansalaisjärjestöjen Ihmisoikeus säätiö	Shuhada Organisation, Foundation of Solidarity for Justice	Myöntää rahoitusta ihmisoikeushankkeisiin www.kios.fi
Naistoimittajat ry.		Naistoimittajien lisäkoulutus	www.naistoimittajat.fi
OM	Operaatio Mobilisaatio	International Assistance Mission (IAM)	Ennaltaehkäisevä terveydenhuolto, vammaisten tukihanke www.fin.om.org
Unifem	Suomen Unifem ry.		Lasten ja nuorten tuki www.unifem.fi
SEKL	Suomen Evankelis-luterilainen kansanlähetyks ry.	International Assistance Mission (IAM)	Kylien kehittämishanke www.sekl.fi
Abilis		Afghan Disabled Union (ADU)	Myöntää rahoitusta, vammaisten afgaanien kuntoutushanke www.abilis.fi

on Suomen Punainen Risti (SPR), jolla on ollut Afganistanissa vuosina 1968–2010 yhteensä 220 Suomesta lähetettyä avustustyöntekijää sen kattojärjestöjen kautta (Virtanen 2010). Kansainvälinen Punainen Risti on tukenut Afganistanissa tehtäviä hankkeita vuodesta 1987 lähtien.

Kaikkein pisimpään Afganistanissa on toiminut Kylväjä ja se lähetti maahan avustustyöntekijöitä jo vuonna 1966. Kylväjän ja kahden muun suomalaisen kristillisen lähetys- ja avustusjärjestön paikallisena organisaationa toimii International Assistance Mission (IAM). Yksi Kylväjän monista avustustyöntekijöistä, lahtelainen lastenlääkäri Leena Kaartinen meni maahan ensimmäisen kerran vuonna 1971. Hän asui syrjäisillä vuoristoseuduilla savitiilissä taloissa, heräten talviaamuisin makuupussistaan pakkasen puolelle menneeseen huoneeseen ja hiihtäen vuorenrintettä alas töihin kylien klinikoille. Tällä tavoin hän saavutti alueen asukkaiden arvostuksen ja häntä alettiin kutsua alueensa, Laalin äidiksi. Hänen työnsä sai arvostusta myös kansainvälisesti, kun maailmankuulu TIME-lehti valitsi hänet vuonna 2005 yhdeksi eniten sinä vuonna maailmaa muuttaneeksi ihmiseksi. Muiden valittujen joukossa oli muun muassa hyväntekeväisyystyöstä tunnettu poptähti Bob Geldof. Kaartinen valittiin eurooppalaiseksi sankariksi ja valintaperusteissa häntä kutsuttiin sisun ilmentymäksi. (Huotari 2005.)

Sininen väri yhdistää Afganistania ja Eurooppaa, islamia ja kristinuskkoa. Badakshinin maakunnasta on louhittu sinistä puolijalakiveä, lapis lazulia jo tuhansien vuosien ajan. Arto Huovinen (2010) kirjoittaa artikkelissaan kuinka ”jo muinaisessa Egyptissä käytettiin lapis-koruja (---) varsinaisen buumi koettiin 1400-luvulla renessanssitaitteessa, kun lapista alkoi olla saatavissa Euroopassa”. Lapiksesta jauhettiin sinistä väripigmenttiä, jota sideaineisiin yhdistämällä saatiin aikaan ultramariinia. ”Se oli kallista ja sitä pidettiin kaikkein hienoimpana sinisenä, jota käytettiin maala-
tessa Neitsyt Marian vaatteita”. Kahdeksasta Afganistanissa toimivasta suomalaisesta kansalaisjärjestöstä neljällä on kristillinen tausta. Kristillisyyttä näkyy myös suomalaisessa kriisinhallintajoukossa (SKAJ), jossa on kristitty mullah eli sotilaspappi. Viime aikoina maassa on keskusteltu kristittyjen roolista avustustyössä. Kriitikot ovat sanoneet, etteivät afgaanit halua apua kristityiltä järjestöiltä, koska avun avustus- ja kansalaisjärjestötoiminnan varjolla epäillään tehtävän kääntymistä. Taleban murhasi elokuussa kymmenen IAM:in, jossa Kylväjäkin työskentelee, työntekijää väittäen heidän vakoilleen amerikkalaisille ja saarnanneen kristinuskkoa. Kylväjän Hans Rönnlund vastasi

kritiikkiin kysymällä onko todella näin, koska he ovat olleet maassa jo 40 vuotta, miksi aihe on noussut esille vasta nyt? Näyttää siltä, asemansa maassa vakiinnuttanut avustustoiminta on joutunut osaksi poliittista konfliktia. En ole nähnyt miten järjestöt toimivat kentällä, mutta saamani tiedon mukaan ne jättävät keskustelunaloituksen aina afgaaneille. On syytä muistaa, että uskonnosta keskusteleminen on muslimeille huomattavasti arkipäiväisempää kuin meille. Ei missään nimessä ole syytä nähdä kristinuskkoa ja islamia kahdena erillisenä maailmana, joista keskusteleminen on vaarallista ja eroja tuottavaa. Pikemmin ne voivat yhdistää, koska molemmat ovat kirjanuskontoja, jotka tunnustavat samoja profeettoja. ”Ihmisiä kiinnostaa, miksi olemme siellä. Yhtenä jouluna ihmiset onnittelivat meitä Jeesuksen syntymästä ja sanoivat hänen olevan rauhan tuoja. Ajatus rauhasta on ymmärrettävästi heille hyvin tärkeä, ja Raamatussahan Jeesuksen sanotaan olevaan Rauhan ruhtinas. Islamissa Jeesus on tärkeä profeetta.”, Leena Kaartinen kertoi lehtihaastattelussa (Vantaan Lauri 2007).

- Afganistanissa toimii kahdeksan suomalaista kansalaisjärjestöä.
- Pisimpään maassa toimineet järjestöt aloittivat toimintansa jo 1960-luvulla. Järjestöjen palveluksessa Afganistanissa on ollut satoja suomalaisia siviilityöntekijöitä.
- Kansalaisjärjestöt toimivat pääasiassa kansainvälisen tai afganistanilaisen kumppanijärjestön kautta.

KANSALAIJÄRJESTÖJEN RESURSSIT JA HAASTEET

”Suurimmat haasteet ovat toimiva yhteistyö Afganistanin viranomaisten kanssa.”

Hans Rönnlund, Kylväjä (9.12.2010)

Lähetimme huhtikuussa kahdeksalle Afganistanissa toimivalle suomalaiselle järjestölle kyselyn. Siihen vastasi neljä järjestöä (N=4). Niiden hankkeet työllistivät 10 suomalaista ja 83 afganistanilaista. Järjestöiltä kysyttiin myös heidän toimintansa rahoitus pohjasta. Tämä oli tärkeää sen tunnistamiseksi, mistä keskeisimmät resurssit tulevat ja mihin järjestöjen toimintakyky sekä edellytykset tukea kumppaneitaan ovat

sidottuja. Kaikki vastanneet järjestöt eivät vastanneet tähän kysymykseen, mikä johtunee kysymyksen yksityiskohtaisuudesta ja vastaamisen työläydestä. Vastaajien joukossa oli kuitenkin kaksi suurinta järjestöä, Suomen Punainen Risti ja Kirkon ulkomaanapu. Kaikkiaan kolmen järjestön kautta Afganistaniin oli mennyt apua vuosina 2001–2010 yhteensä 10,30 miljoonan euron arvosta. Siitä suurin osa oli tullut ulkoasiainministeriöltä ja vain 7,8 prosenttia järjestöiltä itseltään. Tämän perusteella voidaan todeta valtion rahoituksen olevan järjestöille kaikkein keskeisin resurssi humanitaarisen avun ja kehitysyhteistyön toteuttamiseksi Afganistanissa.

Kansalaisjärjestöjen haasteena on ollut yhteistyö järjestöjä valvovien afgaaniviranomaisten kanssa. Toimialastaan riippuen järjestöjen on tehtävä yhteistyösopimus talous- tai oikeusministeriön kanssa. Ministeriöt ovat nähneet roolikseen valvonnan eikä niinkään järjestöjen toiminnan edistämisen. Yhteistyössä on kuitenkin menty parempaan päin. Käytännössä ongelmia on ollut esimerkiksi siinä, että laki kieltää järjestöjä rakentamasta itse joten niiden on käytettävä kaupallisia yrityksiä. Silloin ongelmiksi tulee muun muassa rakentamisen laatu ja korruptio. Järjestöjen toimintaa säätelevä lainsäädäntö on epäselvää ja esimerkiksi ulkomaisille järjestöille työskentelevät afgaanit tarvitsevat työluvan. Kaikkein suurin ja vakavin haaste ovat turvallisuusuhat: lentoliikenne ja tieliikenne, terveysongelmat johtuen muun muassa alhaisesta hygieniasta, rikollisuus, sota (jonka aiheuttamat uhat ovat kasvaneet viimeisen kuuden vuoden aikana) sekä erilaisten aseellisten ryhmittymien omat tiesulut. Turvallisuustilanne on hankaloittanut myös hankkeiden arviointia. Järjestöt kokivat haasteeksi myös hankkeiden saamisen riippumattomaksi ulkopuolisesta tuesta, ihmisoikeuksien ja naisten aseman ottamisen huomioon kriisinhallinnassa sekä järjestöjen välisen yhteistyön tiivistämisen Suomessa kuin Afganistanissa. Lisäksi pohdintaa herätti kysymys siitä miten hankkeita seurataan, niiden vaikutuksia ja vaikuttavuutta voidaan arvioida yleisesti sekä nimenomaan Suomesta käsin.

Tässä selvityksessä ei tutkittu miten kansalaisjärjestöt ovat tavoitteissaan onnistuneet. Sen sijaan yritimme selvittää miksi kansalaisjärjestöt ylipäänsä onnistuvat, mikä niiden toiminnassa on hyvää ja voidaanko siitä saada hyviä käytäntöjä kriisinhallintaan. Ensinnäkin järjestöjen työ perustuu pitkäjänteisyyteen mikä on ehdoton edellytys kehitystulosten aikaansaamiseksi. Kirjanpitovuosi on täysin riittämätön aika kehityksen ja turvallisuuteen vaikuttavien hank-

keiden tuloksen arvioimiseksi, kun parempi aikaväli olisi esimerkiksi viisi vuotta tai jopa 10 vuotta. Jos tänä vuonna koulutetaan naisia synnytykseen liittyvissä kysymyksissä, esimerkiksi ettei maalattialla saa synnyttää, on lapsikuolleisuuden arviointi järkevää tehdä vasta aikaisintaan yhdeksän kuukauden kuluttua. Toiseksi järjestöjen työ tapahtuu yleensä kyläyhteisöissä tai rajattujen ryhmien parissa, jolloin onnistumisen mahdollisuudet ovat paremmat kuin koko valtion tasolla tehtävissä hankkeissa.

Kolmanneksi järjestöjen toiminta kohdistuu ensisijaisesti kansalaisyhteisöön, kun valtioiden tai kansainvälisen yhteisön (ISAF) toiminta kohdistuu valtion institutionaaliseen rakentamiseen. Tästä johtuen järjestöjen hankkeet ovat enemmän kansalaisten tarpeiden mukaisia ja ne hyödyttävät kansalaisia suoraan sekä tulokset ovat heille näkyvämpiä. Tämän takia niiden tarjoamista mahdollisuuksista ollaan kiinnostuneempia ja niiden eteen ollaan valmiita tekemään töitä sekä sitoutumaan. Ihmisten oma kiinnostus on kaikkien sosiaalisten interventioiden onnistumisen edellytys. *”Hankkeemme tarkoituksena on tukea nuoria ja nuoria aikuisia saamaan hyvä ammattitaito. Syynä onnistumiseen on pääasiallisesti ollut monien afgaanien kiinnostus saada kunnon koulutus”*, kerrotaan Kylväjästä. Kirkon Ulkomaanapu jatkaa maaseudun kehittämishankkeiden *”luoneen kohderyhmälle mahdollisuuksia parantaa toimeentuloaan ja oppia uusia tietoja ja taitoja”*. Miten sitten hankkeiden kokemukset olisivat laajennettavissa? *”Suuremmalle kohderyhmälle olisi suotava mahdollisuuksia”*.

- Kansalaisjärjestöjen rahoitus tulee suurimmaksi osaksi (92 %) valtiolta. Suomen antamasta siviilipuolen tuesta (2001–2010) kansalaisjärjestöjen hankkeisiin on mennyt 5,6 prosenttia.
- Afganistanin haasteellisesta tilanteesta riippumatta järjestöjen haasteet ovat hyvin samantyyppisiä kuten monissa muissa konfliktimaissa (turvallisuus, järjestöjen kohtaama lainsäädäntö ja byrokraatia)
- Kansalaisjärjestöjen hankkeet onnistuvat, koska ne parantavat suoraan kansalaisten toimeentulo- ja elinmahdollisuuksia. Tästä syystä kansalaiset (paikalliset) ovat kiinnostuneita hankkeista ja halukkaita toimimaan niiden hyväksi.

SOTILAALLISEN TOIMINNAN AIHEUTTAMAT UHAT KANSALAIJÄRJESTÖILLE

”Humanitaarisesta avusta on tullut osa sotilasoperaatiota. (---) Kyliä avustetaan, jos kyläläiset antavat tietoja talebanien liikkeistä. Nato on sotilaspoliittinen järjestö, jonka lähtökohdat ovat aina erilaiset kuin Punaisen Ristin, joka lähtee siitä, että kohteena on avun tarpeessa oleva ihminen, jota autetaan oli hänen kotimaansa geopoliittinen asema mikä tahansa ja oli siellä öljyä tai ei”.

Hannu-Pekka Laiho, Suomen Punaisen Ristin viestintäjohtaja (Leppänen 25.3.2010)

Suomalaiset kysyvät usein rauhanturvaajilta kuinka paljon he näkivät paikallisia ihmisiä ja paikallista elämää. Vaikuttaa siltä, että mitä enemmän kontakteja paikallisiin on, sitä parempaa rauhanturvaamisen ajatellaan olevan. Kansalaisjärjestöille paikallisten kanssa työskentely on oletus, sitä ei kysytä. Sotilaat ovat rohkeita lähtiessään sotatoimialueelle, kun avustustyöntekijät ovat uhratuvalaisia. Riskit ovat kummallakin melko samat².

Kansalaisjärjestöt toimivat ja elävät paikallisten keskuudessa. Se tekee arjesta haastavaa, koska konfliktin keskellä ja kehitysmääoloissa asiat eivät ole ja toimi niin kuin Suomessa. *”Avustustehtävät olisivat olleet yksi mahdollisuus, mutta koen ne jollakin tapaa kovempina. Tässä valitsemassani vaihtoehdossa kaikki on järjestetty ja toisaalta helppoa. Asunto on valmiina, ruoka tulee ja pyykki pestään”*, kertoi haastattelemani sotilas. Rauhanturvaajat puhuvat usein paikallisten auttamisesta, mutta harva on lähtenyt parantamaan maailmaa vaikka puolustusvoimat mainostaa kriisinhallintaa humanitaarisena apuna: *”kriisinhallintaoperaatioissa autat apua tarvitsevia”*. (Pykälä 2010a.) Armeijat ympäri maailmaa ovat korostaneet *”humanitaarista”* rooliaan muun muassa logistiikkakapasiteettinsa avulla. Esimerkiksi Yhdysvaltain armeija johti Haitin maanjäristyksen jälkeen lentoliikenteen toimintaa. Tässä mielessä on luonnollista, että sotilaat ovat ehdottaneet kansalaisjärjestöille tiiviimpää yhteistyötä. Sotilailla on kuitenkin taka-ajatuksena suhteiden parantaminen siviiliväestöön (ns. winning hearts and minds) mihin haluttaisiin pyrkiä hyödyntämällä *”pehmeää voimaa”* eli muun muassa kehitysapua. Kansalaisjärjestöt ovat kritisoineet tätä voimakkaasti.

Esimerkiksi Afganistanissa yli sataa kansalaisjärjestöä edustava ACBAR ja Lääkärit ilman rajoja (MSF) torjuivat esityksen jyrkästi. (Leppänen 2010.) Tässä selvityshankkeessa osa suomalaisista järjestöistä esitti samaa kritiikkiä.

Perustavanlaatuisin ongelma liittyy siviili- ja sotilastoiminnan erilaisiin päämääriin sekä keinoihin. Siviiliviranomaisten tehtävänä on valtion ylläpitäminen, joka perustuu kansalaisten hyvinvointiin. Keinoina on ohjata kansalaisia sosiaalisesti ja taloudellisesti säätämällä lakeja sekä muokkaamalla yhteiskunnan rakenteita. Sotilaskoneiston tehtävänä on varmistaa, ettei kukaan vastusta (aseellisesti) vallassa olevaa hallintoa. Sotilaiden keinoina ovat viime kädessä uhkavalta ja väkivallalla pakottaminen. Sotilaiden suorittama humanitaarinen apu militarisoi ja politisoi avustustoimintaa. Heidän sanotaan käyttävän apua suhdetoimintana eivätkä he noudata humanitaarisen avun peruseräitä. Avustusjärjestöt pyrkivät jakamaan apua puolueettomasti ja tasapuolisesti kaikille avun tarpeessa oleville. Ne, jotka ovat heikoimmassa ja haavoittuvimmassa asemassa saavat apua ensiksi; yleensä lapset, naiset ja vanhukset. Sotilaiden sekoittaessa humanitaarisen avun korttipakkaa on kenenkään vaikea tietää minkä takia kukakin apua jakaa tai mihin tarkoitukseen he tietoja keräävät; vangitakseen ihmisiä vai saadakseen selville kenelle apua pitäisi toimittaa.

Kansainvälisen humanitaarisen oikeuden näkökulmasta avustustoiminnan militarisointi aiheuttaa välittömiä seurauksia. Kansainvälisen humanitaarisen oikeuden peruslähtökohtana on, että siviilikohteisiin ei saa iskeä, mutta sotilaskohteisiin saa; ja niitä sotilaiden rynnäkkökivääri olkapäällä suorittamat avun jakamiset ovat. Esimerkiksi Afganistanin vuoden 2010 vaalien alla YK ja avustusjärjestöt pyysivät, ettei äänestyspaikkoja sijoitettaisi kouluihin ja terveyskeskuksiin, koska sotilaiden vartioimista äänestyspaikoista tulee iskujen kohteita. Varoituksista huolimatta näin tehtiin ja useita iskuja kouluja ja terveyskeskuksia vastaan tapahtui. (Watchlist 2010.)

Toinen kysymys koskettaa sitä, onko sotilaiden tekemä humanitaarinen toiminta varsinaista apua ja auttaako se paikallisia? Esimerkiksi suomalaiset rauhanturvaajat vierailivat Aybakin opettajankoulutuslaitoksessa kartoittamassa sen tarpeita (Riikonen 2008). Sotilaita on kielletty kaikissa olosuhteissa lupaamasta mitään, mutta kaikki kuitenkin kirjoitetaan ylös ja luvataan välittää eteenpäin. Kenelle ja miksi, jos apua ei itse toimiteta tai sen toimittamisesta ei oteta vastuuta? *”Maassanne muistivihot täyttävät varmaankin kokonaisia taloja. Kahdeksan vuoden ajan jokainen luo-*

namme vieraillut amerikkalainen on kirjannut muistiin jokaisen sanan. Kukaan ei ole koskaan palannut auttamaan meitä”, kirjoittaa Yhdysvaltain armeijan palveluksessa oleva antropologi Ted Callahan (2010) erään afgaanin kertoneen hänelle. Vaikutelma avusta syntyy ilman lupauksia. Mandaatin taakse kätkeytyminen on turhaa, kun vastapuolena on lukutaidoton, jolle kaikki länsimaalaiset edustavat yhtä ja samaa organisaatiota. Onko sotilaiden jakama apu edes apua ja vastaako se kansalaisten tarpeita? Kansalaisille suklaapatukoi- ta, sanomalehtiä (ISAF News) tai kouluille kyniä ja vihkoja – käynnistävätkö ne kehitystä tai vakauttavatko ne tilannetta? Auttaminen ja kehitys uhkaavat jäädä propagandaksi, tyytymättömyys kasvaa ja siitä saavat osansa kaikki osapuolet.

Sotilaallinen siviilikriisinhallinta ja kansalaisjärjestöt toimivat samojen maaolosuhteiden sisällä. Erona on se, että sotilaat asuvat omissa tukikohdissaan ja tuovat operaation ikään kuin paikallisten keskuuteen. Paikallisuus näyttäytyy sotilaille tällöin ulkopuolisena tai irrallisena. Kuunnellussa rauhanturvaajien jälke- päin käymiä keskusteluita näyttävät pääasialliset turhautumisen aiheet koskevan nimenomaan paikallisten sopimattomuutta operaatioon. Mitä enemmän sotilaat tekevät ”humanitaarista apua”, sitä enemmän niiden kohtaamat haasteet lähentyvät kehitysyhteistyön päivittäisiä ongelmia, mutta menetelmiä ei soviteta niihin vaatimuksiin. Nähdäkseni tämä on yksi syy sille miksi sotilaallinen operaatio ei ole kyennyt saavuttamaan samankaltaisia tuloksia kuin kansalaisjärjestöt. *”Sotilaat eivät ehkä aina pääse aivan yhtä läheiseen kanssakäymiseen paikallisten kanssa mm. turvallisuustilanteesta johtuen. Siviilivaatteisille saattaa aueta sellaisia ovia, joista on vaikeampaa päästä maastopuvussa ja aseistettuna. Siviilikriisinhallintamissiossa on myös mahdollista palvella kerralla pitempään kuin rauhanturvaajana, mikä syventää suhdetta paikallisväestöön ja lisää paikallisten luottamusta pitkäjänteiseen kehitykseen.”* tiivistää EUPOL-operaatioissa työskentelvä lakimies Eemeli Katila (CMC Finland 2009).

Kiistely kokonaisvaltaisen kriisinhallinnan ympärillä ei tarkoita vain sitä kuka operaatioita johtaa tai saa suurimmat resurssit. Se tarkoittaa ennen kaikkea päämääriä ja käytettäviä keinoja. Nyt korrttipakan sekoittaminen on vaikuttanut kaikkiin konfliktialueilla työskenteleviin ja vaarantanut heidän henkensä. On muistettava, että kansalaisyhteiskunnan alistaminen sotilaalliselle tai ylipäänsä valtiolliselle kriisinhallinnalle heikentää demokratiaa myös länsimaissa; toimiva ja ylhäältä organisoidusta vallasta riippumaton kansalaisyhteiskunta on yksi demokratian tunnusmerkki.

Osa luvusta on julkaistu kolumnissa ”Sotilaasta ei tule siviiliä” Kehitys – Utveckling lehdessä (4/2010, s. 14). Siinä käsitellään tarkemmin sotilaiden ja siviilien erilaisia rooleja ja niiden seurauksia.

- Onko sotilaiden jakama apua oikeasti apua, jolla on vaikuttavuutta?
- Sotilaiden suorittama ”humanitaarinen apu” militarisoi ja politisoi avustustyötä.
- Sotilaiden astuminen perinteisiin siviilitehtäviin on sotkenut rooleja ja vaikeuttanut avustusjärjestöjen tekemää työtä sekä lisännyt niihin kohdistuvaa turvallisuusuuhkaa.

ÄÄNI KENTÄLTÄ: PIKKU-EEVA

Oriveden entinen kirkkoherra Ilmari Mustonen kirjoittaa kirjassaan kuinka hän oli viettämässä uudenvuoden aattoiltaa perheensä kanssa pappilassa vuonna 1980. Yllättäen puhelin soi ja Tampereen lennätimestä ilmoitettiin hänelle saapuneen sähkösanoman hie- man vaille kolme iltapäivällä. Silloin elettiin vielä perinteisen viestinnän aikaa, jolloin asiat hoidettiin lennättimellä tai lankapuhelimella. Tampereelta ei lähdetty ajamaan sähkösanomaa aattoiltana Orivedelle vaan se luettiin koruttomasti puhelimesta. *”Eeva ja Eric ovat Jeesuksen luona löydetty puukotettuina kotoaan stop lapset vahingoittumattomia stop eevan pyynnöstä haudataan kabuliin jumala on kanssasi”.* Siskon murha vaikutti syvästi kirkkoherraan ja toi ensimmäisen kerran Afganistanin sodan Suomeen.

Eeva Mustonen näki ensimmäisen kerran sotaa vain muutaman kuukauden ikäisenä joutuessaan läh- temään Talvisodan alta evakkomatalle. Hän päätyi maansisäisenä pakolaisena Kannonkosken kautta Leppävedelle. Koulunsa hän kävi Jyväskylässä, jossa hän myös aloitti työuransa kirjansitojana. Hän tuli uskoon, kävi raamattukoulun ja opiskeli Oulussa laboratorionhoitajaksi. Kesällä 1970 hän vietti kolme kuukautta avustustyössä Afganistanin vuoristossa kiertävän klinikan mukana. Ilmari Mustonen kirjoittaa Eevan nähneen siellä ihmisten elämää puutteen ja sairauksien keskellä. Eeva huomasi voivansa auttaa heitä omalta pieneltä osaltaan. *”Tämä kokemus jäi voimakkaana hänen mieleensä, ja sisäinen kutsu palata pysyvämmiin maahan vahvistui kuukausi kuukau- delta hänen sydämessään.”* Perheelle, ja varsinkaan

sisarusten isälle pienimmän lapsensa lähettäminen kauas tuntemattomaan maahan ei ollut helppoa. *”Isä mainitsi olleensa aina Herran työn kannattaja, mutta ei ollut arvannut, miten koville ottaa oman lapsen luovut- taminen. En yhtään ihmetelty isäni kyselyä, sillä meitä omaisia ei suuremmin rohkaissut tieto, että laboranttia tarvittiin kipeästi, koska edellinen oli ammuttu.”* Eevalle, kuten varmasti monelle muullekin avustustyön- tekijälle saapuminen Afganistaniin oli yksi unelmien täyttymys. *”Tänään saavuin Kabuliin. Tytöt olivat mi- nua vastassa. Olen erittäin onnellinen”,* hän kirjoitti kir- jeessä kotiin.

Afganistanissa Eeva tapasi toisen kristillisen avus- tustyöntekijän, hollantilaisen Erik Barendsenin. Elä- mä on muutakin kuin avustustyötä ja elämää aletaan rakentaa myös uuteen kotimaahan ja uusiin olosuh- teisiin. Vuotta myöhemmin Afganistanissa vietetiin suomalais-hollantilaisia häitä. Perheeseen syntyi kaksi lasta. Lapset kasvoivat ja Afganistan pysyi epä- vakaana valtiona, jossa hallitsijat vaihtuivat tiuhaan. Eläminen vallankaappausten ja väkivallan keskellä vaikutti myös Eevan perheen elämään. Hän kirjoiti Muhammad Daudin vallasta syöksemisen yöstä (8.5.1978) seuraavasti: *”Vallankumous oli kyllä mie- liin painuva. Kukaan ei silloin nukkunut lapsia lukuun ottamatta. Tulipahan minunkin vietettyä yksi yö kirjai- mellisesti rukoillen. Eniten pelkäsin lentokoneita, kun ne viskasivat pommeja koko yön. Meiltä ei onneksi yh- tään ikkunaa särkynyt. Sairaalasta oli noin 120 ikku- naa rikki ja kaikki lasiovet. – Tuhansia ja taas tuhansia on saanut surmansa. Kukaan ei tiedä, kuinka paljon. Eilen kuulin, että kuusi tuhatta sotilasta olisi ammuttu”.*

Sotaan ajautuminen ja tilanteen huononeminen tapahtuu harvoin edes vallankaappauksen takia yh- den yön aikana, vaan se on pitkäaikaisen kehityksen seurausta. Yleensä kyse on erilaisin poliittisen ja maa- ilmankatsomuksellisin näkemyksin perustellusta, mutta silti pelkästä kamppailusta vallasta. Sisällisso- takaan on harvoin pelkän yhden valtion sisäisen sota ja asia. Afganistanissa silloin ja yhä tänäkin päivänä naapurivaltiot Pakistan, Intia, Venäjä ja Iran ovat kes- keisessä asemassa ongelmien syiden ja ratkaisujen suhteen. *”Tilanne Afganistanissa pahenee päivä päi- vältä. Naapurimaan [Neuvostoliitto] joukkoja on kaik- kiällä, ja jos jollakin on otsaa laittaa vastaan, hän saa maistaa kuulasta. (---) Naapurimaan joukot ovat sääli- mättömiä ja laittavat konekiväreillä mielenosoittajat matalaksi. Ihmiset ovat kahden tulen välissä: islamin ja kommunismin. Molemmat ovat julmistuessaan raa- koja. Kidutetaan ja tapetaan säälimättä.”*

Ulkomaisille avustustyöntekijöille konflikti merkitsee aikaa, jolloin heitä tarvitaan kaikkein eniten, koska valtion omien järjestelmien ja järjestöjen auttamis- kyky on heikoimmillaan. Samalla se on aikaa, jolloin avustustyöntekijät ja heidän perheensä ovat kaikkein suurimman työtaakan, henkisen paineen ja hengen vaaran alla. Eevan perheelle ja pienille lapsille tämä tarkoitti uhkaavia hetkiä. *”Eilen ajaessani Askon kans- sa pyörällä kouluun, lapset heittelivät kiviä. Yksi osui Askoon niin, että hän kauan valitti. Kerran taas kun olimme retkellä, isot pojat alkoivat heitellä kivenloh- kareita, jotka mennä viuhahtivat päämme yli sellaisel- la voimalla, että siinä olisi ollut leikki kaukana, jos olisi osunut.”*

Eeva ja Eric olivat sopineet menevänsä uudenvuo- den aattona ystäviensä luokse juhlimaan. Myöhään edeltävänä iltana (30.12.1980) heidän kotitalonsa pi- hamuurin ylitse kiipesi kolme tai neljä afgaania. Sen jälkeiset tapahtumat tuskin selviävät koskaan. Per- heen viisi- ja kolmevuotiaat lapset oli huumattu klo- roformilla. He heräsivät vasta seuraavana aamua ja alkoivat etsiä vanhempiaan. Äiti löytyi sidottuna ja puukotettuna keittiön lattialta, isä verisenä kome- rosta. Vanhempi lapsi yritti soittaa puhelimesta apua, mutta se oli rikki. Hän ei saanut puhelinta korjatuksi ja lapset laittoivat kumisaappaat jalkaansa ja menivät portille odottamaan, että joku tulisi. Kadulle heillä ei ollut lupa mennä. Vasta tunteja myöhemmin, kello 11 kotiapulainen tuli.

Saatuaan sähkösanoman Ilmari Mustonen mat- kustui nopeasti Afganistaniin. Luultavasti yksi hänen elämänsä raskaimpia päiviä oli sisaren ja tämän avio- miehen siunaaminen haudan lepoon Kabulissa 12. tammikuuta 1981. Eevan ja Erikin kaksi lasta evaku- oitiin Suomeen Eevan sisaren luo Myllykoskelle, josta he saivat uuden kodin. Pikku-Eevan kuolema toi en- simmäisen kerran Afganistanin sodan Suomeen ja oli oman aikansa mediamylläkkä. Eeva Mustosen ja Erik Barendsenin murhaajia ei löydetty koskaan. Ilmari Mustonen arveli, ettei niitä kyllä paljoa etsittykään.

Afganistanin sota on sen jälkeen jatkunut ja muut- tunut yhä verisemmäksi. Kuten edellä mainittiin, kris- tillinen avustusjärjestö (IAM), jolle Eeva työskenteli, koki pahimman takaiskunsu elokuussa 2010, kun 10 sen avustustyöntekijää murhattiin. Eevan jälkeen seuraava suomalainen uhri jouduttiin ottamaan vas- taan toukokuussa 2007, kun norjalaista kenttäsaairaa- laa saattamassa ollut saattue ajoi tienvarsipommiin. Saattuetta suojaamassa ollut kersantti Petri Immo- sesta tuli ensimmäinen Afganistanissa kaatunut suo- malainen sotilas. Kenttärovasti Vesa Aurén muistutti

lentokentällä arkun vieressä pitämässään muistopuheessa Immosen antaneen korkeimman hinnan siitä työstä, jota tuli tekemään maahan. Kuolema on konkreettista ja se herättää meissä kysymyksen siitä, miksi me olemme olleet siellä ja onko se tämän arvoista. Nykyään uutinen elää vain hetken mediassa, mutta sota ei katoa koskaan sen kokeneiden mielistä. Suomessa ei tunnettu sotiemme jälkeen sodan aiheuttamaa post-traumaattista stressireaktiota nimeltä, mutta sen oireita nähtiin kaikkialla. Pahaa oloa purettiin työhön ja viinaan. Sodan kokemuksille ja ahdistuksel-

le on vaikea löytää sanoja, minkä takia kokemuksista ja olostaan on vaikea kertoa ulkopuolisille. Henkinen kuntouttaminen on tärkeää konfliktialueilta tuleville avustusjärjestöjen työntekijöille, sotilaille kuin pakolaisillekin.

Luku perustuu viimeistä kappaletta lukuun ottamatta Ilmari Mustosen kirjaan Vuorilla kruunatut – Eeva ja Erik Barendsenin marttyyrikertomus (Uusi Tie, 1997). Lainaukset kirjasta.

SUOMI AFGANISTANISSA

”Siellä on 110 000 sotilasta, joista valtaosa käy terrorismin vastaista sotaa. Ja vajaa viidesosa on olevinaan siellä rauhanturvaajina. Se on aika vaikea operaatio, jossa toisella kädellä ammutaan ja toisella kädellä jaetaan ruokaa. Ei nämä paikalliset tiedä kuka kuuluu sotiviin joukkoihin ja kuka rauhanturvaajiin, joten tästä johtuvat myös hyökkäykset suomalaisia vastaan”.

Gustav Hägglund, Puolustusvoimain entinen komentaja (YLE Uutiset 21.9.2009)

EKA KERTA

”Talibanit tulevat Pakistanista ja jos rajaa ei saada kiinni, tilanne ei muutu.”

Ziaulhag Momeni (9.12.2010)

Afganistan on ollut aina ulkomaisten suurvaltojen taistelulentä. Esimerkiksi Iso-Britannia soti maassa vuosina 1839–1842, 1878–1881 ja 1919. Ei ole ihme, että afgaaneilla on sanonta, jota käytetään vielä nykyäänkin, kun lapsi laitetaan nukkumaan: ”Pysy peiton alla, tai britit vievät sinut”. Neuvostoliitto hyökkäsi Afganistaniin 27. joulukuuta 1979. Sen miehittäessä maata Yhdysvallat osallistui konfliktiin aseistamalla ja kouluttamalla sotapäälliköitä. Nyt osa heistä on juuri niitä, joita vastaan maa taistelee. Neuvostoliitolla oli maassa 115 000 sotilasta, kun ISAF:illa on nyt noin 120 000 sotilasta. Vertailun vuoksi voidaan katsoa pinta-alaltaan noin puolet Afganistania pienempää Vietnamia, jossa Yhdysvalloilla oli 550 000 sotilasta.

Neuvostoliitto oli halukas solmimaan rauhansopimuksen jo vuonna 1982. Samana vuonna YK nimitti Afganistanin asioiden erityislähettilääksi ecuadorilaisen Diego Cordovezin. Hänen johdolla rauhaneuvotteluissa päästiin hyvin lähelle lopullista sopimustekstiä. Se saatiin valmiiksi seuraavan vuoden kuluessa, mutta rauhaan päästiin vasta viisi vuotta myöhemmin. Siinä välissä ulkovallat sekaantuivat asiaan ja erityisesti Pakistan, joka ”jostain syystä kuitenkin hiljensi tahtia, ja asia alkoi pitkittyä ja mutkistua”. (Multamäki 1996.) Suomessa Pakistanin osallisuus sotaan on otettu esille oikeastaan vasta vuonna 2010. Maailmalla asia on ollut hieman paremmin tiedossa ja yleisesti puhutaankin AfPak- eli Afganistanin ja Pakistanin konfliktista. Afganistanilaisen ihmisoikeusjärjestön HRRAC:n (Human Rights Research and Advocacy Consortium) perustaja Horja Musadiq totesi Helsingissä joulukuussa 2010 ongelman olevan nimenomaan alueellinen ja tämän takia kansainvälinen ongelma. Suomessa asuva afgaani Ziaulhag Momeni kertoi samassa tilaisuudessa historiasta ja totesi kaikkein tärkeintä olevan Afganistanin ja Pakistanin välisen rajan sulkeminen. Sen

jälkeen voidaan päästä neuvottelemaan sisällissodan päättämiseksi. Nämä huomiot eivät ole uusia vaan ne tulivat esille jo Neuvostoliiton halutessa rauhaan.

Vuoden 1986 lopulla näytti siltä, että aika olisi kypsä rauhalle. YK:n edustaja Cordovez otti YK:n pääsihteerin pyynnöstä yhteyttä Suomeen 19.1.1987 ja pyysi maatamme asettamaan ehdolle kaksi upseeria suunnitteilla olevan Afganistanin ja Pakistanin rauhanturvaoperaation johtoon. Tasavallan presidentti Mauno Koivisto sai tiedon asiasta vielä samana päivänä ja pyysi pääesikuntaa asettamaan kaksi ehdokasta. Operaation johtajaksi valittiin kenraalimajuri Rauli Helminen ja hänen mukanaan suomalaiset rauhanturvaajat saapuivat Kabuliin vappuna 1988. YK:n UNGOMAP-rauhanturvaoperaation (1987–1989) tarkoituksena oli valvoa Neuvostoliiton vetäytymistä, afgaanipakolaisten paluuta Pakistanista ja estää aseiden salakuljetusta muun muassa Iranista. Operaation vahvuus oli kaikkiaan 50 upseeria. (Multamäki 1996.)

SUOMEN TUKI AFGANISTANILLE

”Afganistanin turvallisuustilanne, käyttäen iskujen määrää mittarina, on heikentynyt samassa suhteessa kuin kansainvälisen yhteisön sotilaallinen panos on kasvanut. Yritystermein todettuna tuotto on ollut äärimmäisen heikko – investointien kasvaessa tulokset ovat painuneet alas. Liikerytymisen tämä olisi johtanut konkurssiin. Samat lainalaisuudet eivät näytä pätevän sotilaalliseen ratkaisuun uskoviin, joiden johtopäätös on ollut lisätä väkivaltaa ja radikalisoitumista ruokkiva läsnäolo Afganistanissa. Absurdius vain korostuu, kun samanaikaisesti on tunnustettu, että Afganistanin ongelmaan ei ole sotilaallista ratkaisua”.

(Kerkkänen 2010)

Suomalaisista 67 prosenttia kannattaa läsnäoloamme Afganistanissa. Heidän mielestään siellä tulisi ensisijaisesti tukea kansalaisyhteiskunnan rakentamista (77 %), kehitys yhteistyötä (74 %), poliisivoimien kouluttamista (67 %) ja asevoimien kouluttamista (53 %). Sotilaallista läsnäoloa kannattaa 48 prosenttia ja vastustaa 46. (MTS 2010.) Kansanedustajista 83 prosenttia vastustaa ääriyhörymien taltuttamista sotilaallista voimaa käyttäen ja 53 prosentin mielestä Suomen pitäisi tukea vallanjakoon johtavia rauhaneuvotteluja. Kyselyyn vastasi tosin vain 24 prosenttia kansanedustajista. (Salonius-Pasternak 2010.) Miten Suomen tuki

Niille, jotka ovat kiinnostuneita kyseisestä rauhanturvaoperaatiosta, Afganistanin historiasta ja ulkosuhteista, suosittelen luettavaksi Olli-Matti Multamäen (1996) operaatiosta julkaisemaa erittäin kattavaa ja tiivistä teosta. Toivottavasti puolustusministeriö teoksen julkaisijana voisi ottaa siitä uusintapainoksen, koska teosta on nykyään vaikea saada käsiinsä.

- Suomi johti YK:n Afganistanin ja Pakistanin rauhanturvaoperaatio (UNGOMAP) vuosina 1987–1988.
- Suomessa tunnetaan operaation opitut kokemukset heikosti ja nykyiset ongelmat ovat pitkälti samoja kuin olivat silloinkin.
- Afganistanin ja Pakistanin raja on suljettava, jonka jälkeen voidaan keskittyä sisäpoliittisten ongelmien ratkaisuun.

Afganistanille sitten vastaa kansalaisten ja päättäjien mielipiteitä?

Vuonna 2010 Suomi tuki Afganistania 52,40 miljoonalla eurolla, josta 64 prosenttia meni sotilaalliseen kriisinhallintaan (VNS 1/2010). Tämän lisäksi puolustusvoimille koitui operaatiosta välillisiä kustannuksia kuten esimerkiksi uudet panssaroidut ajoneuvot, jotka maksoivat 7,7 miljoonaa euroa. Hankituista 16 ajoneuvosta vain yksi jäi Suomeen, sekin tosin Afganistaniin lähetettävien joukkojen koulutuskäyttöön.

Ulkoasiainministeriön kautta Afganistaniin on kannavoiu suomalaista apua vuosina 2001–2010 yhteensä 119,07 miljoonan euron arvosta (Ulkoministeriö 2010). Luku ei sisällä sotilaallista kriisinhallintaa. Suomalaisien mielestä tärkeintä olisi tukea kansalaisyhteiskuntaa, mutta siihen on yhdeksän vuoden aikana panostettu vain 5,6 prosenttia (6,68 M€). Kehitys yhteistyön kannatus oli toiseksi suurinta ja siihen onkin panostettu, hieman riippuen laskentatavasta, ainakin 56,3 prosenttia. Poliisivoimien kouluttaminen nähtiin kolmanneksi tärkeimmäksi, mutta siihen panostettiin vain 7,7 prosenttia. Siviilikriisinhallinta sai yhdeksän vuoden aikana tukea yhteensä 11,55 miljoonaa euroa mikä on vain yksi kolmasosa siitä, mitä sotilaalliseen kriisinhallintaan panostettiin pelkästään vuoden 2010 aikana. Kansanedustajista 91 prosenttia oli sitä mieltä, että meidän tulisi ensisijaisesti kouluttaa poliisiviromaisia ja 55 prosenttia sitä mieltä, että armeijaa (Salonius-Pasternak 2010). Voidaan todeta, että Suomen tuki ei rahallisesti mitattuna vastaa kansalaisten

ja kansanedustajien tämän hetkisiä mielipiteitä siitä mitä Afganistanissa tulisi tehdä.

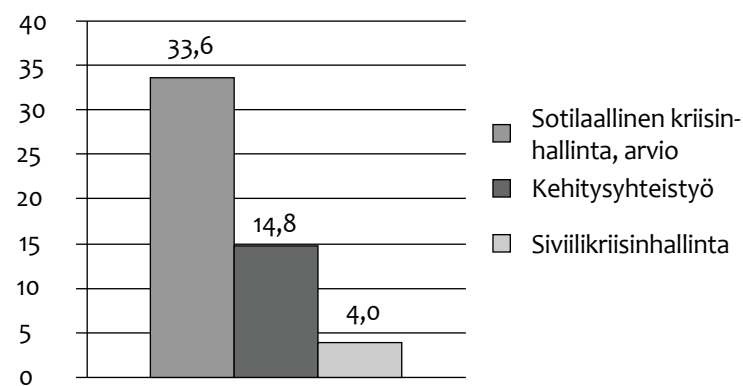
”Minne rahat ovat menneet ja mitä niillä on tehty?” Tämä on kysymys joka kiinnostaa niin suomalaisia, Suomessa asuvaa afgaanidiasporaa kuin Afganistanissa asuvia afgaaneja. Kansanvaltaan ja paljon puhuttuun paikalliseen omistajuuteen kuuluu keskeisenä osana vastuu. Kansalaisjärjestöt ovat vastuussa avustushankkeistaan rahoittajille ja paikallisille kumppaneille, viranomaiset ovat vastuussa päättäjille ja äänestäjille, mutta kenelle sotilaat ovat vastuussa? Vastuu tarkoittaa läpinäkyvyyden lisäämistä. Sen lisäksi, että kerrotaan mihin rahat ovat menneet, olisi erityisesti syytä kertoa siitä mitä avulla on saatu aikaan. Tämä koskee kansalaisjärjestöjä, siviilikriisinhallintaa, kehitysyhteistyötä ja sotilaita.

Afgaanit kysyvät miksi avustusrahoilla tuetaan sotivia osapuolia? He tarkoittavat tällä sitä, että avustusrahat menevät niille alueilla missä käydään sotaa, eikä sinne missä on rauha. Näin alueita ikään kuin palkitaan sotimisesta. Tietyllä tapaa tämä onkin totta, mutta humanitaarista apua taas jaetaan sen perusteella missä sille on suurin tarve eli sotaa käyvillä alueilla. Erään arvion mukaan vuonna 2009 noin 43 prosenttia maasta oli humanitaarisen avun ulottumattomissa (Watchlist 2010). Ulkoasiainministeriön mukaan Suomen avusta

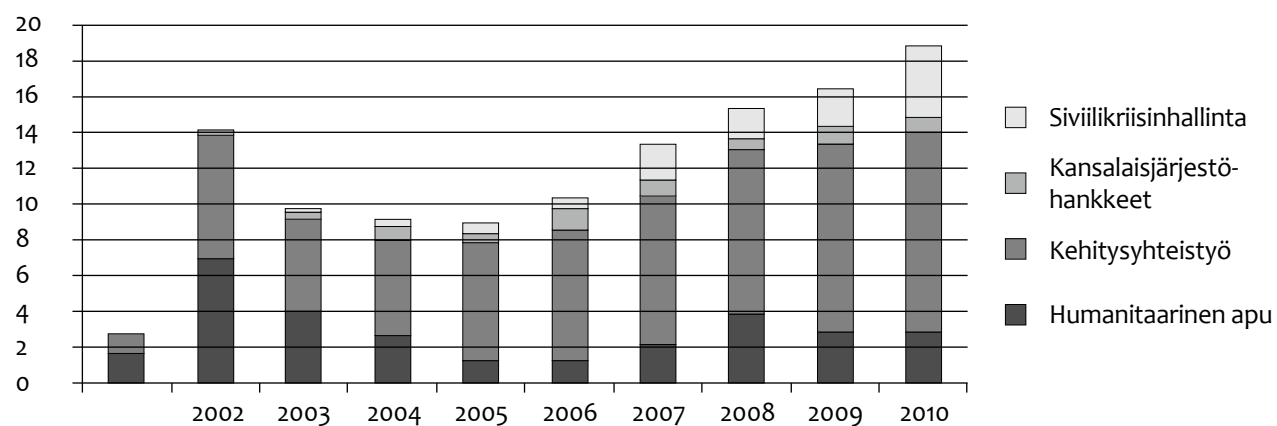
25 prosenttia menee Suomen sotilaallisen kriisinhallintajoukon toiminta-alueelle Pohjois-Afganistaniin ja loput muualle. Tukea annetaan muun muassa Maailmanpankin kautta, joka jakaa rahaa väestökriteerien mukaan. Afgaanien mielestä hallitus jakaa rahaa omille etnisille ryhmilleen. Tällä tarkoitettiin hallituksen jäsenten olevan korruptoituneita ja pyrkivän hyödyntämään kaikki mahdollisuudet oman ryhmittymän etujen ajamiseen. Lännessä on oltu tästä tietoisia, mutta ainakin julkisuuteen näkyvien tietojen mukaan hallituksen toimintaa on katsottu läpi sormien.

- Suomalaisista suurin osa (77 %) on sitä mieltä, että maamme tulisi ensisijaisesti tukea Afganistan kansalaisyhteiskunnan rakentamista. Suomen tuesta Afganistanille (2001–2010) tähän on käytetty 5,6 prosenttia.
- Siviilikriisinhallintaa on yhdeksän vuoden aikana (2001-2010) tuettu 11,55 miljoonalla eurolla, mikä on yksi kolmasosa siitä, mitä sotilaallinen kriisinhallintaan käytettiin pelkästään vuonna 2010.
- Suomen tuen läpinäkyvyyttä tulisi lisätä ja kertoa suomalaisille ja afgaaneille mitä rahoilla on saatu aikaan. Erityisen kiinnostuneita ollaan yhteiskunnallisesta kehityksestä.

Suomen tuki Afganistanille 2010 (miljoonaa euroa)

Ulkoministeriön tuki Afganistanille 2001-2010 (miljoonaa euroa)

VIRALLINEN SELITYS JA SALALIITTOTEORIA

Suomalaisten mielestä (MTS 2009) kolme todennäköisintä selitystä sille mistä Afganistanin konfliktissa on kyse, ovat: sen ehkäisemisestä, että Afganistanista muodostuu kansainvälisen terrorismin tukialue (24 %), sisällissodasta (22 %) ja eräiden ulkovaltojen taloudellisten ja strategisten etujen turvaamisesta alueella (22 %). Kansanedustajista 85 prosenttia on täysin tai melko samaa mieltä siitä, että Afganistanin operaatiossa on kyse kriisinhallintaoperaatiosta maan vakauttamiseksi. Kriisinhallintaoperaatio on laaja käsite eikä se kerro taustalla olevista syistä. Ulkoasiainministeriö ja puolustushallinto tekivät syksyllä 2010 kiertueen ympäri Suomea otsikolla ”Miksi Suomi on Afganistanissa?”. Samanimisen julkaisun (2010) mukaan syinä siellä olemiselle ovat muun muassa naisten aseman parantaminen, huumekaupan estäminen, kansainvälisen ja alueellisen vakauden varmistaminen sekä terrorismin vastainen taistelu. Kysymysmerkki julkaisun nimen perässä laittaa miettimään onko syy kenellekään täysin selvillä. Keskustelua siitä, onko Suomi sodassa Afganistanissa vai ei, osoittaa osaltaan yleistä hämmennystä tilannetta kohtaan. Kansanedustajista 66 prosenttia katsoi Afganistanissa olevan meneillään sisällissodan kaltaisen tilanteen. Heistä 68 prosenttia katsoi, että operaatiossa ei enää ole vuonna 2010 kysymys samasta operaatiosta, jolle he antoivat alun perin valtuudet. (Salonius-Pasternak 2010.) Suomalaisien mielestä kaikissa virallisissa tavoitteissa miksi maassa ollaan, kuten maan olojen vakauttamisessa tai naisten aseman parantamisessa on onnistuttu melko tai erittäin huonosti (MTS 2009).

Mitä tarkoittavat hyvin usein Afganistanin tai Irakin sotien yhteydessä kuulemamme sanat vapauden ja demokratian puolustaminen tai strategisesti tärkeiden alueiden sekä taloudellisten intressien turvaaminen? Onko kyse edelleen kolonisaation jatkosta; me menemme eri puolille maailmaa ja haemme itsellemme luonnonvaroja: mineraaleja, energiaa kuten öljyä tai vaikkapa puuta? Afganistanissa on öljyä ja maakaasua, mutta ei samassa määrin kuin esimerkiksi Irakissa. Sen maaperästä on löydetty myös kultaa, rautaa, kuparia ja litiumia. Viimeksi mainittua tarvitaan matkapuhelinten, kannettavien tietokoneiden ja sähköautojen akkuihin. Afganistanista onkin povattu litiumin ”Saudi-Arabiaa”. Afganistanin ja Irakin erona on, että Irakin öljystä tiedettiin ennen vuoden 2003 Yhdysvaltain johtaman liittouman hyökkäystä. Afganistanin luonnon rikkauksista saatiin tietää vasta hyökkäyksen jälkeen, vai saatiinko?

Arto Huovinen (2010) kirjoittaa, kuinka Afganistanin luonnonrikkauksista saatiin tietää vasta kolme vuotta hyökkäyksen jälkeen. New York Times-sanomalehti (NYT) raportoi asiasta kesäkuussa 2010. ”NYT kertoi löytöjen taustasta tarinan, joka ei paljon kalpenee Indiana Jonesin seikkailujen rinnalla. Kaikki alkoi siitä, että Neuvostoliiton miehittäessä Afganistania 1980-luvulla venäläiset geologit kartoittivat maan mineraalivaroja. Heidän tekemänsä kartat talletettiin Afganistanin geologisen tutkimuskeskuksen kirjastoon. Kun Afganistan 1990-luvulla ajautui sekasortoon ja sitten talebanien valtaan, kirjaston työntekijät piilottivat kartat koteihinsa. Sieltä he toivat ne takaisin kirjastoon vasta, kun Yhdysvallat oli kukistanut talebanit 2001.”, Huovinen kirjoittaa. Amerikkalaiset geologit löysivät kartat vuonna 2004. He asensivat tutkimuslaitteet ”laivaston vanhaan Orion-lentokoneeseen ja kartoittivat näin 70 prosenttia Afganistanin pinta-alasta”. Tulokset olivat lupaavia ja kolme vuotta myöhemmin tehtiin jatkotutkimuksia kehittyneemmällä tekniikalla. Löydöt olivat geologien mukaan ällistyttäviä, mutta asia ei kiinnostanut Afganistan tai Yhdysvaltojen viranomaisia. Vuonna 2009 Pentagonin liiketoiminnan kehittämisryhmä siirrettiin Irakista Afganistaniin ja sitten alkoi tapahtua. Sinänsä mielenkiintoinen sattuma, että osa kansalaisista arvelee öljyn olevan syynä Yhdysvaltojen hyökkäykselle Afganistaniin, mutta myös Yhdysvallat syytti Neuvostoliiton hyökänneen maahan samasta syystä (Multamäki 1996, 10).

Huovinen kysyy artikkelissaan oliko Afganistanista löytyneitä luonnonrikkauksia käsittelevä uutinen edes mikään uutinen, koska neuvostogeologien tulokset ovat olleet yleisessä tiedossa. Yhdysvalloissa on kaivettu esiin viranomaisten raportteja 1980-luvulta, jotka vahvistavat amerikkalaisten tienneen jo tuolloin asiasta. On myös huomautettu, että biljoona dollaria on hatusta tempaistu luku, joka ei perustu siihen kuinka kannattavasti esiintymiä voidaan hyödyntää kaivostoiminnassa. Sen selvittämiseen tarvitaan runsaasti kalliita kenttätutkimuksia ja koeporauksia. Huovinen kysyykin, miksi Pentagon tarjoi uutisen juuri nyt? Hänen mukaansa NYT viittaa yhteen selitysmalliin itse omissa jutussaan. ”Sen mukaan Barack Obaman hallitus kaipaa kipeästi hyviä uutisia Afganistanissa. Näin tosiaan on. Yhdysvaltain ja sen liittolaisten tappiot Afganistanissa ovat jatkuvasti kasvaneet. (...) Kotiyleisö napisee Yhdysvalloissa. Yhä useampi Nato-liittolainen vihjailee aikovansa vähentää joukkojaan.” Toisen selitysmallin mukaan Keski-Aasia ja sen luonnonvarat ovat osa ”Suurta peliä”, jossa amerikkalaiset pelkäävät kiinalaisten yrittävän päästä hallitsevaan asemaan. Huovisen mukaan maassa on käyty vain

yksi tarjouskilpailu Kabulin läheisen Aynakin kupari-kaivoksen oikeuksista. Sen voitti kiinalainen valtion-yhtiö MGG. Amerikkalaisten mukaan se oli maksanut lahjuksia kaivosministerille, joka sen takia päätettiin erottaa. Sen jälkeen maassa käyty Aasian suurimman rautaesiintymän tarjouskilpailu keskeytettiin, koska tarjouksia olivat tehneet vain intialaiset ja kiinalaiset yritykset. Huovinen huomauttaa, että kaivoksen avaaminen Afganistaniin ei ole halpaa, koska tarvitaan paljon perusinfrastruktuuria. Eikä se myöskään ole epävakassa maassa mitenkään riskitöntä.

YK:n konfliktinestotiimi vieraili Helsingissä ulkoasiainministeriön seminaarissa toukokuussa 2010. He mainitsivat useaan kertaan luonnonresursseihin liittyvät konfliktit tulevaisuuden ongelmana. Luonnonrikkauksien löytyminen on osoittautunut kehitysmaille pääsääntöisesti kiroukseksi: Sierra Leonen veritiman-tit, Kongon koboltti, Papua-Guinean puut tai Irakin öljy. Tarvittaessa oikeus näihin uusiin resursseihin on hankittu aseellisella interventiolla tai tukemalla sellaista paikallista sotilaallista voimaa, joka takaa pääsyn resursseihin myöntämällä niiden hyödyntämisoikeuden länsimaalaiselle monikansalliselle yhtiölle. Seurauksena on ollut ihmisoikeusloukkauksia, ympäristöongelmia ja konflikteja. Perimmäisenä ratkaisuna on kysymys alueella asuvien kansalaisten (usein alkupe-räiskansojen) oikeudesta omistaa ja päättää näiden luonnonvarojen käytöstä tai käyttämättä jättämisestä. Mihin me itse asiassa pyrimme saattaessamme esimerkiksi syrjäisimmät afgaanikylät kohti kehitystä muun muassa rakentamalla tien ja internetin jokaiseen kylään? Entä, jos he haluavat meiltä vain terveysaseman? Onko kansoilla oikeus olla hyödyntämättä luonnonvarojaan ja elää yksilöinä köyhinä, mutta yhteisinä rikkaina? Onko tuntemamme kehitys ainoaa oikeaa kehitystä? Nämä ovat kysymyksiä joihin kehitysyhteistyön ja kriisinhallinnan on vastattava, jos tarkoituksena on ratkaista meneillään olevat konfliktit pysyvästi.

- Suomalaisten mielestä Afganistaniin liittyvissä virallisissa tavoitteissa on onnistuttu huonosti tai erittäin huonosti.
- Afganistanissa on mineraaleja ja erityisesti akuisa tarvittavaa litiumia, öljyä ja kaasua. Kaikkia luonnonvaroja ei ole mahdollista tai taloudellisesti järkevää hyödyntää, joten niiden todellista arvoa ei tunneta.
- Konfliktit liittyvät usein alun perin luonnonvarojen hallintaan ja hyödyntämiseen.

ÄÄNI KENTÄLTÄ: KAHDEN EURON TEEHETKI

Töölönlahdelta puhaltava kylmä helmikuinen tuuli pakkottaa nostamaan takin kaulukset pystyyn. Lumituis-kun keskellä Pohjoinen Hesperiankatu on autio. Vain Arkadia kirjakaupan näyteikkunasta kajastaa valoa. Kenraali seisoo puku päällä kirjahyllyjen edessä. Hänen vieressään on kaksi siviiliasuista suomalaista poliisia. Luotiliivien muodot näkyvät takkien alta.

Kirjakauppias Ian Bourgeot kättelee ja tervehtii kohteliaalla englannillaan. Hänen hymyssään ja ole-muksessaan on samaa kuin Pierce Brosnanissa James Bondina. Tämä sulkemisajan jälkeen järjestetty sala-peräinen tapaaminen kenraalin kanssa vain korostaa agenttielokuviasta tuttua tunnelmaa. Kenraali on lu-vannut vastata avoimesti Afganistania koskeviin kysymyksiin, erityisesti niihin, jotka liittyvät korruptioon. Pohdin ottaisinko tarjolla olevaa vihreää teetä. Periaatteessa se on ilmaista, mutta lapun mukaan ”kahden tai useamman euron lahjoitus on suositeltavaa ja tervetullut”. Vähän sama käytäntö vaikuttaa olevan myös Afganistanissa.

Valot himmenevät ja videotykki syöksee kankaalle Afganistanin kartan. Jari-Pekka Paajala aloittaa ja pari tusinaa kuuntelijoita hiljentyä. Paajala puhuu hiljaisella ja rauhallisella äänellä, jonka seassa vitsit menevät tarkkaamattomalta kuulijalta helposti ohi. Esimerkiksi se perinteinen vitsi suomalaisesta poliisipartiosta, joista toinen osaa kirjoittaa ja toinen lukea. Paajala huomauttaa, että noin 70 prosentille Afganistanin 96 000 poliisista se ei ole vitsi (ks. myös Paavilainen 2010). Kuinka poliisit voivat valvoa lakia ja kuinka heitä voidaan ohjeistaa, jos he eivät osaa lukea?

Paajala on lähtöisin Saarijärveltä ja työskennellyt nimismiehenä sekä syyttäjänä muun muassa Rautalammilla ja Lohjalla. Sitten maailma vei hänet Libanonin ja Bosnia-Hertsegovinan kautta Afganistaniin, jossa hän on ollut rakentamassa oikeusjärjestelmää EUPOL-operaatiossa heinäkuusta 2007. Hänen tehtävänsä on toimia mentorina eli eräänlaisena työnhajaaja ja neuvonantajana Afganistanin syyttäjänviranomaisille. Käytännössä työ tarkoittaa runsaasti teehetkiä, ystävällisiä sanoja ja monia toiveita puolin sekä toisin. Monet niistä ovat hyvin käytännönläheisiä ja osoittavat vaikeat olosuhteet, joissa afgaanit tekevät työtään. Poliisit toivovat esimerkiksi pöytätuuletinta kesän 40-asteen helteisiin tai suomalaisilta rauhanturvaajilta piikkilanka-aitaa aseman-

sa turvaksi kapinallisten öisiä iskuja vastaan. Paajala näyttää kuvia ränsistyneistä rakennuksista, joiden sisustuksena on kolkkojen betoniseinien täyttämässä huoneissa vain muutamia pöytiä ja tuoleja. Ne ovat afganistanilaisia poliisiasemia, joista olisi tarkoitus joh-taa siviiliyhteiskunnan turvallista rakentamista.

Kenraali Wakeel Akbari astuu yleisön eteen. Hän on hämmentynyt. Olen vakuuttunut siitä, että edessäni seisoo henkilö, jolla on maailman vaikein työ. Hän joh-taa Afganistanin poliisin korruption vastaista yksikköä. Transparency Internationalin viime vuoden mittaukses-sa maa oli toiseksi viimeisenä. Takana oli vain Somalia. YK selvitti Afganistanin korruptiota vuonna 2007 ja vastaajista 33 prosenttia ilmoitti maksaneensa viimeisen puolen vuoden aikana lahjuksia nopeuttaakseen asioita. Ilman lahjusta viranomaiset olisivat hidastaneet asian käsittelyä. Yli 90 prosenttia uskoi suhteiden olevan ainoa tie virkamieheksi. Eräs haastattelemani afgaani kertoi haluavansa lähteä takaisin Afganista-niin opettajaksi, mutta häneltä vaaditaan 10 000 dollarin lahjuksia viran saamiseksi. Vastaajista 65 prosenttia sanoi korruption vaikuttaneen ja hankaloittaneen heidän arkea. Kansalaisista 81 prosenttia uskoi, että islamilainen laki sharia on ainoa keino voittaa korruptio.

EUPOL on yksi Euroopan unionin siviilikriisinhallintaoperaatioista, jossa mukana on 21 EU-maan lisäksi asiantuntijoita Kanadasta, Kroatiasta, Norjasta sekä Uudesta-Seelannista. Viimeisen puolentoista vuoden aikana budjetti on ollut 81,4 miljoonaa euroa. Sillä on koulutettu muun muassa yli 1000 poliisia tekemään perusrikostutkintaa. EU on korostanut saavutuksiaan kertomalla kuinka monta poliisia se on kouluttanut ja varustanut, mutta kertooko se Afganistanilaisen poliisitoiminnan laadusta? Esimerkiksi suomalaiset rauhanturvaajat jakoivat poliiseille taskulamppuja, mutta muutamaa päivää myöhemmin suurin osa poliiseista oli ”kadottanut” lamppunsa. Poliisien huono palkka on ollut ajoittain yksi syy, miksi ihmiset ovat liittyneet paremmin maksavien kapinallisten riveihin. Korruption vastaisen yksikön perustaminen ja yli 300 tarkastajan kouluttaminen on ollut EUPOL-operaation yksi tärkeimmistä tehtävistä. Paajalalla oli helmikuussa 2010 kaikkiaan 272 kansainvälistä kollegaa, joista 24 oli Suomesta (tammikuussa 2010 heitä oli yli 30). EUPOL:in työntekijöistä viisi mentoroi nimenomaan kenraalia. Voin vain toivoa, että hän kykenee poimimaan soke-rit kakusta kuunnellessaan muun muassa suomalaisia ja italialaisia neuvoja. Operaatio kestää nykyisen päätöksen mukaan toukokuun 2011 loppuun.

Kenraali kiittelee vuolaasti länsimaita niiden avus-ta. Hän tietää operaation kannatuksen olevan vähissä

ISAF-maissa, koska odotetut tuotot eivät ole vastanneet panoksia. Kuunnellessani Paajalaa ja kenraalia käsitan vasta nyt, kuinka odotamme tuloksia, jotka vastaavat elinolojamme länsimaissa, mutta emme ymmärrä lähtötilannetta. Kenraali Akbari kertoo ylpe-änä heidän syyttäneen 182 poliisia, joista muutamat olivat korkea-arvoisia upseereja. Verrattuna korrupti-on määrään se ei ole kovin merkittävä luku, mutta se on kuitenkin uuden aikakauden alku. Jos sitä verrataan vaikka siihen, että kenraalin edeltäjä joutui eroamaan korruptiosyytösten takia.

Merkittävän syy korruptioon on toimeentulon turvaaminen ja korruption lähteenä ovat ulkomaiset rahavirrat sekä oopiumin tuotanto. Kummatkin osapuolet, hallitus ja taleban, rikastuvat myymällä nikkoa hero-iinin raaka-aineeksi. Afganistan tuottaa noin 90 prosenttia maailman heroiinista. YK:n mukaan tuotanto laski vuonna 2009, mutta sen arvo on edelleen yli 50 miljardia dollaria. Kenraali varmasti tietää korruption ulottuvan hallitukseen asti. Viime syksyn vaalien yhteydessä presidentti Karzaita syytettiin vaalivilpistä ja korruption suosimisesta. *”Vastuuni Afganistanin presidenttinä on estää korruptio. Ja tätä me teemme täysillä kykyjemme rajoissa”*, presidentti vastasi AFP:n haastattelussa. Kuinka näin järjestelmällinen ja politiikan huipulle ulottuva korruptio voi olla mahdollista, jos kerran länsimaat vastustavat sitä, vai vastustavatko? Tammikuussa 2010 eräs toinen kenraali, tällä kertaa suomalainen, vastasi tähän kysymykseen eduskunnassa suunnilleen seuraavasti. Länsimaiset joukot voivat vastustaa kaikissa yhteyksissä korruptiota ja kieltäytyä toimivasta lahjuksia ottavien kanssa tai, jos ne haluavat saada jotain tehdyksi on niiden katsottava korruptiota sormien läpi. Länsimaiden äänen sävy on kuitenkin alkanut tiukentua. Joulukuussa 2009 Kabullissa pidettiin korruption vastainen seminaari. Samalla viikolla kaupungin pormestari tuomittiin huijauksesta. Hän oli vuosikausiin ensimmäinen korkea-arvoinen tuomittu virkamies. Afganistanissa ei ole Toyotan autoja sen takia, että ne olisivat sielläpäin suuressa muodissa. Kuulemani huhun mukaan hallituksen lähipiiriin kuuluva henkilö on saanut yksinoikeuden niiden maa-hantuontiin. Kapitalismi on omaksuttu nopeasti. Mitä vähemmän kilpailevia merkkejä ja kilpailijoita on, sitä suuremmat voitot voi kääriä.

Tilaisuuden lopussa Paajala lupaa heidän vastaa-vansa viiteen kysymykseen ilmaiseksi. Viidennen kysymyksen jälkeen kysyn kuinka paljon lisäkysymys maksaa. Niin kuin Afganistanissa, myös Suomessa oikea nimi avaa ovia. Hän toteaa lainsäädäntöön viittaavan sukunimeni olevan sen verran vakuuttava ja

heidän suovan ylimääräisen kysymyksen. ”Kenraali Akbari, miten korruptio voidaan lakkauttaa?” Kenraali vastaa heidän vasta rakentavan poliisi-syyttäjä järjestelmää ja kehittävän valvontaa. He ovat perustaneet vihjepuhelimen, johon kansalaiset voivat ilmoittaa havaitsemastaan korruptiosta. Juuri nyt on meneillään sen katumainoskampanja. Hän myöntää korruption vastaisen taistelun vevän vähintään 5-10 vuotta. Hän kertoo esimerkiksi heidän muuttaneen palkkojen maksatusjärjestelmää. Aiemmin poliisien palkat maksettiin ryhmänjohtajille, jotka vetivät välittä oman osuutensa. Nyt ne maksetaan suoraan pankkitileille. Tosin palkat ovat edelleen alhaisia, mikä on suurin syy korruptoituneisiin poliiseihin. Monella on elätettävänä 5-7 perheenjäsentä ja keskipalkka on 120 euroa. Paajala kirjoitti pari vuotta sitten Rikospoliisien Shakkikerhon lehdessä (1/2008) syyttäjistä nimeltään Ahmadzai: ”Olin hämillisesti iloinen herra Ahmadzain rehellisyydestä hänen kertoessaan avoimesti, että var-

masti hänkin olisi joutunut ottamaan vastaan lahjuksia rikoksista epäillyiltä, ellei hän olisi niin onnellisessa asemassa, että hän saa jokapäiväiseen ruokapöytänsä täydennystä vanhempiensa maatilalta. Ellei niin olisi, hän jatkoi, hänenkin olisi ollut pakko alistua lahjusten vastaanottamiseen, kun pelkän palkan varassa – noin 70 euroa kuukaudessa - kahdeksanhenkisen perheen elättäminen olisi silmäkääntötemppeeseen verrattava taidonnäyte”.

Viimeiseksi suomalaiset nostavat tapansa mukaisesti esille gender- eli sukupuoleen ja tasa-arvoon liittyvät asiat. Miten poliisityössä tulisi huomioida islamin uskonto ja naisten aseman parantaminen? Vastatesaan kysymykseen kenraali Wakeel Akbari vaikuttaa vilpittömästi haluavansa muuttaa Afganistania. Hän muistuttaa poliisityön olevan samanlaista Suomessa kuin Afganistanissa. ”Poliisien tehtävä on palvella ja suojella. Ei tämä työ ole vastoin uskontoa tai kulttuuria. He vain eivät tunne lakia. Heistä pitää tulla kuin minä.”

MITÄ AFGANISTAN HALUAA?

”Yhdysvaltain armeijan mukaan Taliban on epätoivoinen Afganistanin hallituksen kasvavan vaikutusvallan edessä ja pyrkii siksi vahvistamaan asemaansa.”, Wikipedia

Mitä Afganistan haluaa: demokratian vai islamilaisen sharia-lain, millaiset oikeudet naisille annetaan? Etsiesämme vastauksia näihin ja moniin muihin kysymyksiin kuuntelemme kansainvälistä yhteisöä kuten Yhdysvaltoja, Natoa ja ISAF:ia tai presidentti Karzain hallintoa, sotaherroja ja Talibania. Nämä kaikki ovat konfliktin osapuolia ja heidän mielipiteensä pääsääntöisesti ovat syynä konfliktille ja siksi niiden esittäminen vain toisintaa sitä. Esimerkiksi alussa olleessa lainauksessa Yhdysvallat asettaa Talibanin tiettyyn asemaan. Asioilla on kuitenkin toinen puoli, josta lainauksen seuraava lause kertoo: ”Eräiden asiantuntijoiden mukaan taas Talibanin uusi aktivoituminen on seurausta hallituksen epäonnistumisesta saada maa hallintaansa”. Haastattelemamme afgaanit totesivat, että he eivät halua kuulla uutisia Natosta ja sodasta vaan maasta itsestään; mitä Afganistan-nimisessä yhteiskunnassa tapahtuu.

KEIDEN ÄÄNTÄ KUULEMME

”Mediassa [Afganistanin] toimivat ystäväni myöntävät, että saadakseen sanomansa perille, heidän kannattaa valikoida sanojaan ja tuoda naisasiaa mediaan varovasti ja pieninä paloina.”

Sayedra Mojgan Mostafavi (Venesmäki 2009)

Afganistan on lähes kaksi kertaa Suomen kokoinen ja se jakautuu 34:een maakuntaan. Maassa on lähteestä riippuen 30–40 miljoonaa asukasta. Yleiskieleanä puhutaan daria eli Afganistanin persiaa (54 %) ja pashtua (35 %). Molempia kieliä kirjoitetaan yleensä arabialaisin kirjaimin. Lisäksi maassa puhutaan uzbekia, turkmeenia ja noin 10 muuta vähemmistökieltä,

mutta yhteensä kieliä on noin 30. Virallisena ja ainoana uskontona on islam, jonka tunnustajista 80–85 prosenttia on sunnejia. Maassa on myös muun muassa kristittyjä, hinduja ja animismia tunnustavia. (Wikipedia 2010a.) Vuonna 2006 Afganistanissa selvitettiin kyselytutkimuksella mihin etnisiin ryhmiin afgaanit kokevat kuuluvansa. Vastajat saivat valita ainoastaan yhden ryhmän ja suurin osa (41 %) ilmoitti kuuluvansa pashtuihin eli pataaneihin (41 %) tai tadžikkeihin (37 %), uzbekkeihin ja hasaroihin kuuluttiin yhtä paljon (9 %) sekä pieni osa balokkeihin tai arabeihin (1 %).

Tampereen rauhan- ja konfliktitutkimuslaitoksen (TAPRI) tutkija Sirkku Terävä totesi elokuussa 2010 järjestetyssä Afganistanin kulttuuria käsittelevässä seminaarissa meidän katsovan maata kulttuurirelativismiin silmälasien läpi ja näkevän maan monoliittisena sekä muuttumattomana (Käihkö 2010). Arvelemme afgaanien mielipiteen olevan yhtä heidän edustamansa klaanin ja heimon mielipiteen kanssa. Miksi emme näe afgaanien voivan muodostaa mielipiteitään esimerkiksi sukupuolen, luokan, asuinalueen tai kielen mukaan vaan pidämme niitä ainoastaan merkkeinä etnisyydestä ja uskonnosta? Vaarana on, että itse vahvistamme ”etnisyyttä”, joka on osa konfliktin osapuolien ajamaa valtapoliittikkaa vaihtuvine liittolaissuhteineen.

Sitä tuskin kukaan kiistää, että Taleban-liike on huono asia naisille. Ihmisoikeusaktivisti Horia Musadiq kysyi Kepan keskustelutilaisuudessa, miten naiset voivat edes päästä neuvottelemaan talibanien kanssa rauhasta ja naisten asemasta, koska talebanit eivät edes suostu samaan neuvottelupöytään naisten kanssa? Kuinka demokraattinen on sellainen rauha, jossa puolet maan väestöstä on suljettu ulkopuolelle? Länsimaiden puuttuminen Afganistanin asioihin on kiistatta parantanut naisten asemaa ja sillä on ollut kerrannaisvaikutuksia. Sally Armstrong (2009) kertoo kirjassaan kättilön tai koulutetun hoitajan avustuksella tehtyjen synnytyksien nelinkertaistuneen. Alle viisivuotiaiden lasten kuolleisuus on vähentynyt 22 prosenttia viiden viimeisen vuoden aikana. Väestöstä 85 prosenttia pääsee johonkin terveyshuoltoon. Hyvästä kehityksestä huolimatta raskaus ja synnytys ovat äideille kohtalokkaampia kuin sota väkivalta. Ongelmana ovat lapsiäidit, joista 15 prosenttia avioituu alle 15-vuotiaana, sekä terveyspalveluiden ja niiden rahoituksen jatkuvuus. Professori Wamta Shams Kabulin lääketieteellisestä yliopistosta kutsuu tilannetta hiljaiseksi tsunamiksi; naiset saavat kuolla ilman mediahuomiota ja kansainvälisiä avustustempauksia. (Kirkas 2010.)

Poliittisella tasolla naisten oikeuksien edistäminen on ollut Suomelle yksi syy osallistua Afganistanin ope-

raatioon. Tutkijat Charly Salenius-Pasternak ja Jarno Limnell (Salenius-Pasternak 2009) kysyvät miksi juuri Afganistan on tärkeä Suomelle? He huomauttavat, että voisimme olla yhtä hyvin puolustamassa ihmisoikeuksia Kongossa tai rakentamassa oikeusvaltiota Liberiasa. Judith Butler (2010) on tutkinut Afganistan ja Irakin sotaa feminismin näkökulmasta ja myös hän päätyi ihmettelemään miksi afgaanimpien pitää hyväksyä naisten tasa-arvo tai homojen oikeudet, mutta esimerkiksi sveitsiläisten tai suomalaisten miesten ei pidä?

Naisten ja sukupuolikiusymysten (gender) huomiointi ottaminen ei ole pelkkää puhetta, vaikka paljon on vielä tehtävää. Suomi on sitoutunut YK:n päätöslauselmaan 1325 ”Naiset, rauha ja turvallisuus”, jolla vahvistetaan naisten asemaa rauhanprosesseissa (Suomen 1325-verkosto; Miksi Suomi on Afganistanissa? 2010). Kansallisen toimintaohjelman (2008–2011) mukaan paikallisen rekrytoinnin perusteena tulee olla naisten tasavertainen määrä sukupuoleen liittyvissä tehtävissä, kriisinhallinnan ammattilaisia koulutetaan sukupuoleen liittyvissä kysymyksissä ja naisten määrää lisätään kriisinhallinnassa. Puolustusvoimain komentaja Ari Puheloinen totesi Maanpuolustuskurssin avajaispuheessa (8.3.2010) naisia olevan liian vähän rauhanturvaajina: ”Esimerkiksi kun tarkastin Afganistanissa olevat joukkomme viime vuoden lopulla, oli koko suomalaisessa kontingentissa vain yksi nainen”. Tammikuussa 2010 heitä oli neljä, kun ruotsalaisten joukossa naisia oli 50. Suomalaisessa siviilikriisinhallinnassa naisten osuus on keskimäärin 30 prosenttia mikä tarkoittaa muutamia kymmeniä henkilöitä. EUPOL-operaatioissa naisten osuus oli viime vuonna noin 14 prosenttia ja muutama heistä oli suomalainen. Suomi ja suomalaiset kansalaisjärjestöt ovat aktiivisia naisten aseman edistämiseen liittyvissä kysymyksissä. Osallistuin vuonna 2010 useisiin kriisinhallintaa, rauhankysymyksiä tai Afganistania käsitteleviin tilaisuuksiin ja kaikissa nostettiin esille naisten asema. Selvää on, että naisten aseman parantaminen ruohonjuuritasolla on rajallista ilman sitoutumista lainsäädäntöön ja poliittisiin päätöksiin. Horia Musadiq sanoi alun jälkeen länsimaiden unohtaneen asialistatnaisten oikeudet ja ihmisoikeudet.

Siinä missä naiset ovat yhteiskunnallisen kehityksen ja turvallisuuden takaajia ovat miehet, ja erityisesti nuoret miehet, sitä vastoin yhteiskunnallisen kehityksen uhkaajia. Tästä syystä tasa-arvoon tähtäävät hankkeet eivät voi rajautua vain naisiin. Nobelin rauhanpalkinnon saanut presidentti Martti Ahtisaari on esittänyt huolensa nuorista miehistä uhkana turvallisuudelle. Työttömyys, yleinen näköalattomuus ja

toimettomuus ovat syitä, miksi nuoret miehet ajautuvat rikollisuuden ja aseellisen väkivallan pariin. Vuosikymmeniä jatkuneen sodan seurauksena väestön keski-ikä on romahtanut 16,9 vuoteen, kun Suomessa se on 42 vuotta. Naisten odotettavissa oleva elinikä on 44,4 vuotta, kun Suomessa se on 83 vuotta. Käytännössä tämä tarkoittaa afgaanien enemmistön olevan lapsia ja nuoria. Maan ja konfliktin tulevaisuus riippuu nimenomaan heidän tulevaisuudestaan. Vuonna 2009 arviolta 161 000 afgaanilasta oli joutunut evakkomatkalle omassa kotimaassaan ja 1,5 miljoonaa lasta oli pakolaisina Pakistanissa ja Iranissa (Watchlist 2010). Maahan on palannut vuoden 2001 jälkeen lähes viisi miljoonaa afgaania. Pelkästään heidän asuttamisessa maailman köyhimmässä maassa on uskomattoman suuri haaste. Haastatellut afgaanit kysyivätkin miten tulevaisuutta voidaan rakentaa, kun nuorilla ei

MITÄ TULKITSEMME AFGANISTANIN HALUAVAN

”Kyllien toivomuslistalla on aina vaan tärkeimpänä – koulun lisäksi – klinikka. Miksi sitten kysymme kyläläisten toivomuksia ja mielipiteitä, kun emme heidän ajatuksiaan kuuntele!”

Leena Kaartinen (2007)

Oli kyse kansalaisjärjestöstä, siviilikriisinhallinnasta tai sotilaallisesta kriisinhallinnasta, ovat kaikki osapuolet kiinnostuneita tietämään mitä afgaanit haluavat. Tähän on mielestäni kolme syytä. Ensinnäkin kansainvälisen yhteisön puuttumista maan asioihin on perusteltu Afganistanin ja sen kansan auttamisella. Tätä halutaan legitimoida tekemällä toimia, joita afgaanit haluavat. Kehitystutkimuksen emeritusprofessori Marja-Liisa Swantz (1994, 17–20) toteaa, että yleensä ihmiset ovat olleet kehityksen kohteita, mutta nyt heidät halutaan mukaan prosessiin eli avusta halutaan tehdä demokraattisempaa. Swantz huomauttaa kehittämisen ongelmana olevan jo käsitteellinen hierarkia, joka rakentuu ylhäältä alaspäin. Pato-projektissa huomasi meidän käyttävän järjestelmällisesti termiä ”paikallinen” sen sijaan, että olisimme kutsuneet afgaaneja kansalaisiksi, joka jo käsitteellisesti sisältää itsemääräämisoikeuden. Olen siksi pyrkinyt käyttämään termiä kansalainen tai afgaani ja termiä paikallinen silloin, kun se asiayhteyden takia on ollut tarpeellista.

ole koulua eikä maassa ole teollisuutta, joka voisi tarjota töitä? Ikänäkökulmasta koko sota on hyvin mielenkiintoinen, sillä länsimaiden joukot ovat pääasiassa ammattiarmeijoita ja koostuvat nuorista. Operaation tulevaisuus riippuu heidän värvätymishalukkuudestaan.

- Afganistanissa on noin 30–40 miljoonaa asukasta, jotka puhuvat jopa 30:tä kieltä.
- Naisten odotettavissa oleva elinikä on 44 vuotta (Suomi 83). Naisten asemaan on saatu parannuksia, mutta viime aikoina sukupuolinäkökulma ja ihmisoikeudet ovat jääneet vähälle huomiolle.
- Afganistanin väestöstä noin puolet on lapsia ja nuoria. Maan tulevaisuus riippuu siitä millaiset elämänmahdollisuudet heille voidaan tarjota.

Toiseksi avun halutaan olevan tehokkaampaa. Kansalaiset ovat maansa ja sen olosuhteiden parhaita asiantuntijoita. Pato-projektin kokemusten perusteella tässä on pääasiassa kyse maan kansalaisten käyttämisestä kielen ja kulttuurin tulkkeina, kulttuuriasiantuntijoina. ”*Saammeko puhelinnumeronne? Aina, kun olemme täällä [Suomessa] emmekä kentällä haluamme oppia mahdollisimman paljon kulttuuristanne*”, kansalaisjärjestön edustajana sanoi Suomessa asuvalla afgaanille erään tilaisuuden jälkeen. Maan kansalainen voi olla sopiva kulttuuriasiantuntija, mutta se vielä tee hänestä pätevää. Monilla toimijoilla on ollut ongelmia tulkkien toiminnasta, koska viestiä ei käännetä oikein tai tulkki ei osaa riittävän hyvin daria tai pashtua. Siksi moni afgaani haluaa puhua mieluummin huonolla suomella tai tutun tulkkaamana, kuin huonon tulkin välityksellä.

Suomessa asuvia afgaaneja on käytetty hyvin vähän asiantuntijoina. Valtionhallinnon taholta syyksi on ilmoitettu, että ei tiedetä mitä etnisiä ryhmiä he edustavat ja miten se vaikuttaa Afganistanissa, jos siellä saadaan tietää projektin asiantuntijoiden olevan toisen etnisen ryhmän edustajia. Haastateltujen afgaanien mukaan mikä tahansa uskonto, vaikka hindut, on heille parempi vaihtoehto kuin fundamentalistit ja ääri liikkeit. ”*He tekevät uskonnon nimiin mitä muut eivät halua tehdä*”. Valtatasapainon rikkomisen lisäksi pelättiin, että diasporan jäsenillä saattaa olla yhteyksiä kapinallisiin. Ilmoitetut syyt vaikuttivat järkeenkäyville, mutta toisaalta jäi epäselväksi kuinka hyvin Afganistanissa toimittaessa selvitetään, onko valituilla kumppaneilla yhteyksiä kapinallisiin? Esimerkiksi sotilaat valitsivat

alkuvaiheessa kumppaneikseen nimenomaan sotaherorjen ryhmittymiä ja myös presidentillä epäillään olevan yhteyksiä kapinallisiin. Verrattaessa Afganistania Somaliaan tilanne näyttää kovin erilaiselta. Somalidi- asporan merkitys rauhanvälittäjänä on keskeinen. Parhaimmillaan afgaanit voivat auttaa meitä kertomalla millaisia reunaehtoja maan olosuhteet asettavat tai kysyä sellaista mitä me emme edes ymmärrä kysyä. Harri Lammin kirjoitti esimerkin siitä, kuinka haluamme rakentaa kyliin tien, mutta emme kysy miksi tietä ei ole rakennettu. Syynä ei ole avuttomuus tai osaamattomuus vaan haluttomuus. Afganistania on yritetty valloittaa useiden tahojen toimesta vuosisatoja ja kylät säilyvät paremmin turvassa hyökkäyksiltä, jos niihin ei ole tietä jota pitkin valloittajat voivat tulla.

Kolmanneksi haluamme afgaanien ottavan paikallisen omistajuuden. Mitä todennäköisemmin hankkeet ovat heidän toiveidensa mukaisia ja he kokevat ne itseään hyödyttäväksi, sitä suuremmalla todennäköisyydellä he alkavat ylläpitämään niitä länsimaiden poistuessa maasta. Tämä on enemmän kuin afgaanien käyttäminen kulttuuriasiantuntijoita ja silloin heidän voitava olla mukana hankkeiden suunnittelussa sekä päästävä vaikuttamaan niihin. Suomi on ollut tuke-massa Maailmanpankin hallinnoimaa hanketta, jossa kyläyhteisöt saavat rahaa käytettäväksi kylän kehitykseen³. Asukkaat saavat itse päättää mitä rahalla tehdään. Kaikkea rahaa ei anneta kerralla vaan hankkeet joudutaan priorisoimaan ja meneillään olevan hankkeen rahoitusta voi nostaa hankkeen edetessä, kun ensimmäiset konkreettiset tulokset näkyvät. Rahan- käyttö on läpinäkyvää ja suoraan kyläläisten omassa valvonnassa mikä estää korruptiota. Nämä hankkeet ovat osoittautuneet kaikkein tehokkaimmiksi tavoiksi saada aikaan näkyvää (konkreettista) ja kansalaisia tyydyttävää kehitystä. Ei ole vaikeaa ymmärtää ihmisten sitoutuvan paremmin itse tekemänsä työn tulosten hoitamiseen, esimerkiksi koulun huoltoon, kuin ulkopuolisten valmiiksi rakentamaan. Suomessa samaa menetelmää on käytetty esimerkiksi nuorisotyössä. Saattaa olla, että kylissä tehtävä työ on tehokkaampaa, koska se ei ole projektityötä, jolla on aikataulu ja pysyvät tavoitteet vaan pitkäjänteistä kehittämistä, jonka tavoitteet muuttuvat kehityksen edistyessä.

Sotilaat, joukossa suomalaiset, kiertävät kylistä toiseen kartoittamassa tarpeita, tutkimuslaitokset ja kansalaisjärjestöt ovat tehneet kymmeniä raportteja ja analyysieja, kylissä on kyläneuvostoja ja vanhimpia, jotka edustavat kansalaisia. Tiedämme mitä Afganistan haluaa, mutta voiko olla, että olemme kysyneet, mutta emme ole kuunnelleet? Emme usein

usko paikallisia vaan alamme tulkitsemaan heidän käsityksiään. Tulkinta tapahtuu meidän omassa länsimaisessa kulttuuris-tieteellisissä rakenteissa. Aila-Leena Matthies (1994, 26–28) kirjoittaa meidän kehitysprojekteissa usein valikoivan sellaisia viestejä, jotka todistavat meidän olevan oikeassa. Hänen mukaansa me jätämme huomiotta hiljaiset signaalit, jotka kertovat meidän olevan väärässä. Tällöin voi käydä niin, että alamme ohjaamaan paikallisten projekteja kohti meidän käsityksiämme oikeasta kehityksestä. Kyse ei enää ole siitä, mitä Afganistan tarvitsee vaan siitä mitä me uskomme ja haluamme sen tarvitsevan. Paradoksaalisesti tällöin ”*emme tuotakaan kehitystä vapauden ja turvallisuuden nimissä, vaan uhraamme vapautta ja turvallisuutta kehityksen nimissä*” (emt.).

- Afgaaneilla voi olla todellista asiantuntijuutta maansa kehittämiseksi. Tulkkina toimimiseksi ei riitä pelkkä tulkattavien kielten osaaminen.
- Meillä on paljon tietoa siitä mitä Afganistan haluaa, mutta kuuntelemmeko ja uskommeko me heitä?
- Parhaita ja kestävimpiä tuloksia on saatu vuosia kestävässä hankkeissa, joissa yhteisön jäsenet saavat itse päättää mitä ja miten tehdään. Hankkeilla ei ole lopullisia tavoitteita vaan tavoitteet muuttuvat matkan varrella tilanteen ja tarpeiden mukaan.

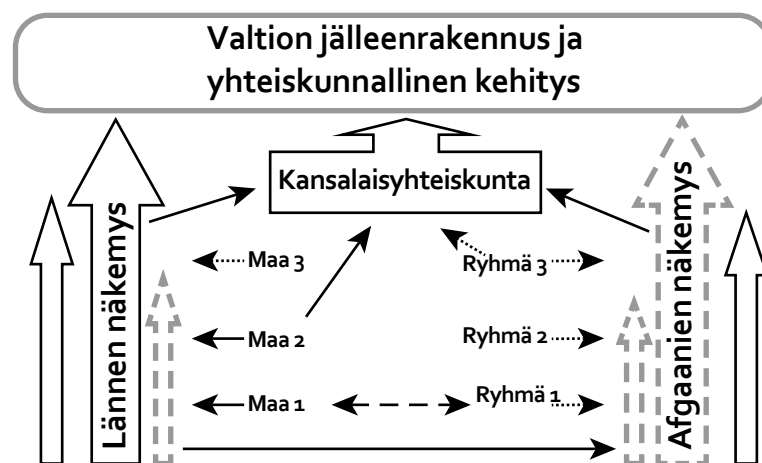
PAIKALLINEN OMISTAJUUS

”Kenen turvallisuutta ja etuja poliisi parantaa ja valvoo? Kenelle kansainväliset toimijat täällä poliisia kouluttavat? Minulle on tästä seikasta tullut yhä useammin epäilyksiä.”

Pekka Kokkonen (2010), poliisi EUPOL-operaatiossa

Paikallinen omistajuus. Etelän ääni. Ne ovat asioita, joista puhutaan paljon kehitysyhteistyössä ja kriisinhallinnassa. Oheisella kuviolla pyritään avaamaan eri osapuolten osallisuutta Afganistanin jälleenrakentamis- ja kehitysprosessiin. Katkoviivalla kuvataan poliittisia vaikuttamisprosesseja ja tummalla yhtenäisellä viivalla rahavirtoja.

Kuvio on yksinkertaistava, mutta sen tarkoituksena on tuoda esille avun ja jälleenrakentamisen tulevan pääasiassa Afganistanin ulkopuolisilta länsimailta

ja kysyä mitä silloin paikallinen omistajuus tarkoittaa. Tarkoituksena ei ole unohtaa, että "lännen näkemyksen" sisällä lahjoittajamailla, ISAF-mailla, EU:lla, YK:lla ja Maailmanpankillla on kaikilla omat näkemyksensä, tavoitteensa ja toimintatapansa. Toisaalta näkemyksiä ei voi olla liikaakaan, jos halutaan saada aikaan tuloksia. Poliisi Pekka Kokkonen (2010) kirjoittaa tästä blogissaan: "On selvää, että USA:n johtama liittouma ja Maailmanpankillla on kaikilla omat näkemyksensä, tavoitteensa ja toimintatapansa. Toisaalta näkemyksiä ei voi olla liikaakaan, jos halutaan saada aikaan tuloksia. Poliisi Pekka Kokkonen (2010) kirjoittaa tästä blogissaan: "On selvää, että USA:n johtama liittouma ja kansainvälinen yhteisö käyttävät suurta äänivaltaa Afganistanin poliisin jälleerakennuksessa. Tämä äänivalta on jopa niin suuri, että afgaaneilla on itsellään vaikeuksia tulla kuulluksi heitä koskeissa asioissa. Kansainvälisen yhteisön Afganistaniin panostamasta valtavasta rahamäärästä vain noin 30 prosenttia menee Afganistanin hallituksen kautta. Jopa sellaiset poliisin kehityshankkeet, jotka alun perin olivat afgaanien aloittamia, ovat nyt kansainvälisten johtamia. Afgaanien itsensä sitouttaminen ja motivoiminen toimimaan sellaisissa kehityshankkeissa, joissa on vain hyvin vähän tai ei ollenkaan kuultu heidän tarpeitaan ja toiveitaan, on hyvin vaikeaa. Esimerkiksi suurin osa poliisin koulutajista on ulkomaisia, joista harva todella tuntee maan olosuhteita ja kulttuuria. Koulutusohjelmat perustuvat pääosin kunkin toteuttaja- ja rahoittajamaan omiin näkemyksiin ja painotuksiin."

Voidaan kysyä kuinka paljon lisää paikallista omistajuutta afgaanit saavat, jos kansainvälinen yhteisö aiheidensa mukaisesti vähentää suoraa rahoitusta ja alkaa jatkossa kanavoida rahoitusta afgaanihallituksen kautta. Tarkoittaako paikallinen omistajuus sitä, että afgaanit vetävät meidän suunnittelemaa hankkeita? Swantzin (ibid., 18) ajatusmallia mukailien silloin "kehittäjän tiedon pohjalta kehitetään kehitettäviä". Tässä mallissa hankkeet annetaan heille, kun heidän katsotaan omaavan riittävät resurssit eli olevan riittävän kyvykkäitä hoitamaan projektia itse. Kyvykkyys ei

välttämättä tarkoita hankkeen pyörittämiseksi tarvittavaa riittävää osaamista vaan hankkeen tavoitteiden, sen takana olevan ideologian ja strategian sisäistämistä. Hankkeita voidaan ohjata asettamalla myönnettävälle rahoitukselle kohteita. Suomi esimerkiksi tukee naisten, lasten ja kehitysvammaisten asemaa edistäviä hankkeita. Suomalaisessa keskustelussa helposti keskitytään rakenteilla olevan valtioin muotoihin, rakenteisiin ja kehityksen tavoitteisiin, kun afgaaneja kiinnostaa enemmänkin se mitä he tarvitsevat juuri nyt. Silloin kehitys ei ole kehitystä kohti tiettyä päämäärää vaan kehitystä, jonka tavoite elää matkan varrella. Toinen tapa ohjata hankkeita on hankkeiden erilaiset raportointi- ja kirjanpitosäännökset. Leena Kaartinen (2007) kirjoittaa kylien terveyshankkeeseen tulleesta määräyksestä, jonka mukaan asukkaiden oli saatava avustusjärjestön ylläpitämälle klinikalle lähete paikalliselta lääkäriltä. Ajatuksena oli varmaan siirtää terveydenhuoltoa paikalliseen omistajuuteen, mutta tästä seurasi järjettömyyttä. Afganistanilaisia lääkäreitä tai edes kansanparantajia oli harvassa. Halutessaan "omalääkärille" saattoivat maaseudulla asuvat kansalaiset joutua kulkemaan usean päivän matkan sen sijaan, että olisivat menneet suoraan kotitai naapurikylässä olleelle klinikalle. Avustusjärjestön (AIM) pelkona oli, että määräystä rikottaessa kansalaisjärjestöjä valvovat ministeriöt, tässä tapauksessa sosiaali- ja terveysministeriö, voisi peruuttaa järjestön toimiluvan. Uuden käytännön seurauksena ihmiset eivät viitsineet mennä lääkäriin aivan pienen vaivan takia. Lääkäriin lähdettiin vasta, kun vaiva oli äitynyt pahaksi. Silloin tultiin kiireellä Kaartisen klinikalle, mutta monastikaan mitään ei enää ollut tehtävissä.

Toisessa mallissa paikallinen omistajuus tarkoittaa sitä, että annamme afgaanien päättää millaisia hankkeita ja miten he haluavat toteuttaa. Näin on tehty

ulkoministeriön tukemissa mikrolainahankkeissa tai Maailmanpankin kautta tehdyissä kylien kehittämissä hankkeissa. "Mielestäni rahoittamissamme hankkeissa omistajuus toteutuu melko hyvin, hankkeet on suunniteltu Afganistanissa ja afganistanilaiset toteuttavat ne itse kokonaisuudessaan, lisäksi omistajuuskysymys on huomioitu niin toteuttamistavoissa kuin hankkeiden sisällöissä", eräs suomalainen kansalaisjärjestö arveli hankkeistaan. Tässä mallissa afgaanit saavat päättää kehityksen lopullisista tavoitteista, eivätkä ne välttämättä vastaa sitä me haluamme heidän haluavan.

Siitä huolimatta miten paikalliseen omistajuuteen suhtaudutaan, on tärkeä tietää millainen on valitun toimintatavan vaikuttavuus. Kansainvälisen yhteisön panostus taloudellisiin ja inhimillisiin resursseihin mitattuna Afganistanin kriisinhallintaan on ollut erittäin suurta, mutta tieto toiminnan vaikuttavuudesta on puutteellista. Kuopion Kriisinhallintakeskus (CMC Finland, 2009) järjesti tutkimuspäivät marraskuussa 2009 otsikolla "Monitoring, Lessons Learned, Evaluation – How to measure Impact of (Civilian) Crisis Management?". Kriisinhallinnassa on keskusteltu hyvästä kriisinhallinnasta ja pyritty määrittelemään hyviä ja vaikuttavuudeltaan tehokkaita toimintatapoja. Osa tätä prosessia on ollut kriisinhallintaa tekevien eri maiden ja organisaatioiden toimintatapojen yhdenmukaistaminen (standardisointi) sekä vähimmäislaadun varmistaminen. Tämä on osaltaan edistänyt arvioinnin ottamista mukaan kriisinhallintaan, mutta varsinainen syy kriisinhallinnan vaikuttavuuden arviointiin on syntynyt käytännön toimijoiden keskuudesta: halutaan tietää onko tehdyllä toiminnalla ollut vaikutuksia ja jos niin millaisia. Seuraavassa taulukossa hahmotellen kriisinhallintaoperaatioiden vaikuttavuuden arvioinnin tasoja ja keskeisiä kysymyksiä.

Kriisinhallinnan arviointi on enemmän tavoiteperusteista arviointia, jossa pyritään selvittämään onko interventiolle asetetut tavoitteet saavutettu kuin varsinaista vaikuttavuuden arviointia, joka antaisi vastauksen mikä vaikuttaa ja millä edellytyksillä interventio toimisi paremmin (Dahler-Larsen 2005,

18–20). Esimerkiksi tämän selvityshankkeen tavoitteena oli selvittää mitä "ruohonjuuritasolla" pidetään operaatioiden vahvuuksina ja heikkouksina; mitkä asiat toimivat, missä ja miksi on parantamisen varaa? Dahler-Larsenin (2005, 10–11) mukaan on ongelmallista perustaa vaikutusten arviointia toimijoiden vastauksiin. Ensinnäkin toimijat yleensä ovat taipuvaisia näkemään toimintansa vaikuttavammaksi kuin se on. Toiseksi arkielämässä usein nähdään asioiden välillä kausaalisuhteita vaikka niitä ei olisikaan. Aseellisessa selkkauksessa olevassa tai siitä toipumassa olevassa maassa ei yleensä ole toimivaa keskushallintoa, jolloin arvioinnin tulosten vertaaminen aiempaan tilanteeseen on vaikeaa. Tiedon kerääminen paikallistasolta on kallista (hankkeiden evaluaattorit lähetetään Suomesta), aikaa vievää (huonot liikenneyhteydet) ja siihen sisältyy turvallisuusriskejä. Yksi kysymys onkin kuinka tarpeellista on evaluoida hankkeita esimerkiksi vuoden välein ja lähettää arvioijia Suomesta Afganistaniin?

Evert Vedung (2003, 9-10) huomauttaa, että pilotti-hankkeissa saadut tulokset siirretään suoraan käytäntöön, koska niitä "pidetään kiistattomana faktana", jolloin tähän "totuuteen yksinkertaisesti mukaudutaan" eikä tuloksista tarvitse neuvotella asianosaisten kanssa tai varmistaa niitä yhteiskunnallisesti. Nähdäkseen kriisinhallinnan arvioinnin osittainen tarkoitus on todistaa sen itsessään olevan rationaalista toimintaa, jolla on myös vaikutuksia. Toiseksi arvioidaan (evaluoidaan), koska julkisella hallinnolla (tässä tapauksessa kriisinhallinnalla) tai valtiolla ei enää ole niinkään itseisarvoa vaan ainoastaan välinearvo sen toiminnan vaikuttavuuden kautta. Julkisenhallinnon tulee vastata sille asetettuihin tavoitteisiin, tuottaa tuloksia ja olla kustannustehokasta. Tämä koskee myös kriisinhallintaa. Kriisinhallinnan arvioinnissa on muistettava, että arvioinnin kohteena olevia interventioita toteutetaan valtion pakkovallalla eli toisin sanoen väkivallalla, jolloin on pohdittava tarkasti tieteentekijöiden roolia arviointiprosessissa ja sitä, mitä arvioinnilla tuetaan.

Kriisinhallintaoperaation vaikuttavuuden arviointi eri tasoilla

TASO	ROOLI OPERAATIOSSA	ARVIONTIKYSYMYS	INTRESSI
Alapiiri	kenttähenkilöstö	Mitkä ovat parhaita ja vaikuttavimpia toimintatapoja	Mitä pitäisi tehdä ja mihin toimet pitäisi kohdistaa
Keskiapiiri	johto	Onko panos-tuotos suhde rationaalinen	Onko toiminnalla vaikutuksia ja, jos niin millaisia
Yläpiiri	päätätjä, poliitikko	Tuottaako operaatio vaikutuksia	Vastaavatko tulokset poliittisia tavoitteita

ÄÄNI KENTÄLTÄ: TARVITSEMME PATOJA

”Afganistanilaiset kaipaavat tavallista, turvallista elämää. Yksinomaan se, että lapset voidaan lähettää turvallisesti kouluun, on iso muutos ihmisten elämässä.”

Gayle Lemmon (2010)

Punaisen Ristin kansainvälinen komitea (ICRC 1999) haastatteli Afganistanissa 995 kansalaista saadakseen selville heidän kokemuksiinsa. Vastausten perusteella afgaanien kokemukset kertovat sodan ja yhteiskunnan romahtaneen infrastruktuurin seurauksista. Tutkimukseen mukaan yli puolet (53 %) oli menettänyt perheenjäsenen ja 59 prosenttia oli kadottanut läheisen sukulaisen. Tämä vaikuttaa perherakenteisiin, jolla on suora yhteys toimeentuloon. Ihmisten perustarpeita voidaan pitää universaaleina; vettä, ruokaa, turvallisuutta (ei väkivaltaa), suojaa (talo), työtä (köyhyydestä nouseminen) ja lasten kouluttaminen (parempi tulevaisuus). Jostakin syystä, ehkä kolonialismin perintönä, saatamme ajatella paikallisten asukkaiden haluamisen ja tarpeiden juontuvan kulttuurista ja uskonnosta. Esimerkiksi afgaanit eivät asu maalatia taloissa yhdessä kotieläinten kanssa kulttuurin vaan enemmän köyhyyden ja totuttujen tapojen takia. Esimerkiksi rakentamiskulttuuriin vaikuttavat toki kulttuuriset tavat, mutta ne eivät ole yksi yhteen. Muita vaikuttavia tekijöitä ovat insinöörien koulutus, infrastruktuuri, saatavissa olevat tarvikkeet ja ilmastioolosuhteet. Keskiluokkaisen kaupungissa asuvan afgaaniperheen elämä on lähellä meille tuttuja tapoja.

”Nyt meidän maamme on tilassa, jossa kukaan ei ole peloissaan tulevaisuudesta, kukaan ei ole huolissaan menneisyydestä. Kaikki ovat huolissaan omasta nykyhetkestään. Tämä kaikki on sodan syytä. Mikä muu on pahempaa kuin tämä?”, kabulilainen naislääkäri vastasi Punaisen Ristin kyselyyn vuonna 1999. Tuolloin jopa haastatellut talebanit kaipasivat rauhaa.

Vakauden uskotaan tuovan rauhan, mutta kukaan nykyisen konfliktin osapuolista ei näytä kykenevän tuomaan vakautta. *”Johtajien pitäisi istua yhdessä alas ja ratkaista tämä asia. Heidän ei enää pitäisi tuhota omaa maataan. Heidän pitäisi lopettaa kansalaistensa vahingoittaminen. Heidän pitäisi neuvotella”*. Ydinkysymys onkin miten kansalaiset voivat pakottaa johtajansa tekemään jotakin ja onko afgaaneilla siihen vaadittavaa yhtenäisyyttä sekä työkaluja?

”Mitä teidän mielestänne Afganistanissa pitäisi tehdä?” kysyin yhdessä Pato-projektin afgaaneille tehdyssä ryhmähaastattelussa. *”Tarvitaan patoja”*, afgaanit vastasivat. *”Maanviljelystä varten on maata ja viljellä voidaan jos on vettä. Tarvitaan siis patoja.”* Haastatellut olivat nähneet televisiossa kuinka afgaaneille jaettiin siemeniä, mutta kysyivät miten voi viljellä, jos ei ole vettä? He kertovat esimerkiksi Uzbekistanin ja Turkmenistanin rajalla olevan pitkän joen, jossa oli ennen patoja. Niistä vettä jaettiin viljelyksille ja kentille. Mistä sitten saataisiin rahat patojen ja maanviljelyksen tarvitseman infrastruktuurin rakentamiseen? *”Afganistanilla on kaasua”*. Omalla sähkötuotannolla säästettäisiin ja rahat voisi käyttää viljelyyn. Samoin sähköä voisi myydä naapurimaihin, josta sitä nyt ostetaan kalliilla. *”Sähköt katkeavat aika usein”*.

Mitä patojen rakentamisesta sitten seuraisi? *”Kun vilja kasvaa tulee hyvä aika. Puut kasvavat ja voi niistä rakentaa. Jos saisimme traktoreita ja muita välineitä viljelykseen olisi kaikilla töitä ja kaikki olisivat tyytyväisiä”*. Unelmien Afganistanissa olisi kouluja ja sairaaloita. Lapsilla olisi vaatteet ja ruokaa sekä koulutusvälineet. Eräs haastatelluista on ollut opettajana ja kysynyt oppilaiden vanhemmilta, miksi lapset eivät saaneet tulla kouluun? Siihen toki vaikuttaa se onko kouluun turvallista tulla, onko itse koulurakennusta olemassa, onko oppilailla koulupuku ja onko koulussa opetustarvikkeita. Hänelle kuitenkin vastattiin, että seitsemänvuotiaana on alettava auttamaan isää viljelyksillä. *”Viljely, siitä se alkaa. Tarvitsemme vain tarvikkeet. Sitten lapset voivat tulla kouluun”*, oli afgaanien yksinkertainen ratkaisu.

YHTEENVETO JA SUOSITUKSIA: SUUNTAVIIVOJA VAKAUTTAVAAN RAUHANRAKENTAMISEEN

”Sota Afganistanissa on jo hävitty. Tämän tunnustamisen mahdollistaisi kansainvälisen yhteisön, jonka tukea tarvitaan vielä pitkään, toimintatapojen uudelleen tarkastelun. Sodan voittamiseen pyrkimisen sijasta on keskityttävä etsimään niitä keinoja, joilla vakauden, kehityksen ja rauhan rakentamista voidaan tukea. Se vaatii nykyisen politiikan muuttamista, mutta toisaalta rauhaa ja vakautta tukevat toimet eivät vaadi uusia keksintöjä”.

Ari Kerkkänen (2010), kriisinhallintakeskuksen johtaja

”Mitä seuraavaksi?”, eräs afgaani kysyi järjestämämme keskustelutilaisuuden jälkeen. Hänen äänensä oli turhautunut, koska hän oli viimeisen puolen vuoden aikana käynyt useassa Afganistaniin liittyvässä keskustelutilaisuudessa ja kuullut paljon puhetta Afganistanista. Selvityshankkeemme tarkoituksena oli selvittää miten aikaansaadusta edistyksestä onnistutaan pitämään kiinni ja mitä pitäisi tehdä seuraavaksi. Selvityksen aineisto on liian suppea antaakseen tähän vastauksen, mutta hahmottelen seuraavassa yleisiä suuntaviivoja vakauttavalla kriisinhallinnalla ja rauhanrakentamiselle.

Yhteiskunnan tärkein resurssi on kansalaisten oma aloitteellisuus. Virallisten rakenteiden ja valtion puuttuessa se kanavoituu kyläyhteisöihin, kansalaisjärjestöihin ja kaupalliseen toimintaan kuten mikroyrityksiin. Juuri tämän takia kansalaisten ja kansalaisjärjestöjen osallisuus rauhanrakentamisessa on tärkeää. Toimintaedellytyksien turvaamiseksi ja kehityksen mahdollistamiseksi on tehtävä inhimillisen turvallisuuden huomioivaa kriisinhallintaa, joka:

- takaa kansalaisten perusturvallisuuden suojelemalla heitä aseelliselta väkivallalta ja ihmisoikeusloukkauksilta.
- luo oikeusjärjestelmän, joka on oikeudenmukainen ja luo yhteiskunnan normaalin toiminnan mahdollistavat rakenteet.

- lievittää konfliktin seurauksia rakentamalla perusinfrastruktuuria kuten elintarvikehuoltoa (maanviljely), terveydenhuoltoa, vesi- ja jätehuoltoa, sähköverkkoa sekä kouluja.

Kaikkia ongelmia ei voida ratkaista kerralla, mutta aikaa kehitystä edistävien tulosten saavuttamiseksi on noin viisi vuotta. Varsinainen jälleenrakentaminen ja maan kehittäminen kestävät vuosikymmeniä. Konfliktialueilla saatujen kokemusten mukaan viiden vuoden aikana kansalaisilla on oma-aloitteisuutta, optimismia ja toivoa tilanteen muuttumisen puolesta. Tänä aikana ihmiset ja yhteiskunta pysyvät käynnissä muutoksen tekemiseksi ja on todella tärkeää tuoda kansalaisille rauhanosinkoja (peace dividend’s) eli näkyviä tuloksia ja saavutuksia rauhasta. Jos, tuona viiden vuoden aikana ei saada aikaiseksi näkyviä ja kansalaisia tyydyttäviä tuloksia, alkavat ihmiset menettää toivoaan, passivoituvat ja yleinen tyytymättömyys kasvaa. Tämä luo pohjaa konfliktia uudestaan aktivoivalla politiikalle lisäämällä kritiikkiä ja vaihtoehtoja tarjoavien ryhmien kannatusta niinkään riippumatta siitä, ketä ryhmät edustavat.

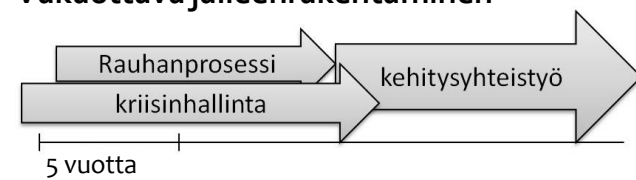
Saavutuksia voidaan arvioida kriisinhallinnan eri tasoilla, mutta keskeistä on tuoda kehitystä, jota kansalaiset haluavat ja tarvitsevat kyetäkseen elämään kulttuurinsa mukaista hyvää elämää. Kansalaisten näkökulmasta se tarkoittaa ensisijassa oman ja perheen hyvinvoinnin kuin toimeentulon turvaamis-

ta. On muistettava, että tämä vaikuttaa kansalaisten lojaalisuuteen ja konfliktia mahdollisesti ylläpitävään toimintaan, koska ihmisten on turvaututtava siihen tahoon kuka toimeentuloa pystyy tarjoamaan, oli se sitten kyläyhteisö, heimo, rikollinen toiminta tai kapi-nalliset.

Toiseksi kriisinhallintaoperaatiolla on oltava yleiset edellytykset onnistumisella ja jälleenrakentamisen tu-losten pysyvyyden varmistamiseksi. Tämä tarkoittaa rauhanprosessin toteuttamista, jossa:

- sovitaan konfliktin syynä olevat resurssien jakami-sesta.
- jaetaan yhteiskunnallinen valta ottamalla kaikki osapuolet mukaan prosessiin.
- riisutaan osapuolet aseista ja tehdään hallitukse-ta väkivallan monopoli.
- selvitetään ja sovitellaan konfliktin aikaiset teot.

Vakauttava jälleenrakentaminen

Konfliktien syynä on kilpailu erilaisten resurssien, ku-ten esimerkiksi vallan tai luonnonvarojen jaosta. Kil-pailu kärjistetään voiman saamiseksi uskonnollisiin, etnisiin ja muihin kysymyksiin. Tämän takia konfli-kin ratkaisemisessa on löydettävä se resurssi, minkä hallitsemisesta ihmiset kilpailevat. (Jatkumo 2010.) Ranabir Samaddar (2010) kysyy onko oikeusvaltio riittävä lähtökohta resurssien jaon ongelmiin. Kyke-neekö demokratia huomioimaan oikeusjärjestelmän moninaisuuden ja toteuttamaan oikeudenmukai-suutta ottaen prosessiin kaikki vähemmistöryhmät? Samaddar huomauttaa länsimaisen demokratian perustuvan toiseksi määriteltyjen poissulkemiseen demokraattisesta prosessista. Hänen mielestään de-mokratiaa on nimenomaan entisissä kolonialistisis-sa ja useiden etnisten ryhmien maissa laajennettava dialogin suuntaan. *”Miksi dialogi haastaa demokratian institutionaalisia rajoja ja nostaa esille uusia kysymyk-siä tavanomaisten poliittisten keskustelujen ulkopuolel-ta. Yksi syy liittyy oikeuksien ja oikeudenmukaisuuden käsitteisiin. Oikeudet kuuluvat lainsäädännön alaan,*

kun taas oikeudenmukaisuus kuuluu dialogiin. Se mikä alkaa vaatimuksena oikeudenmukaisuudesta voi pää-tyä oikeudeksi lainsäädäntöön.” Samaddarin mukaan alistaminen näyttää meistä järjestykseltä, mutta oi-keudenmukaisuuden vaade voi siitä huolimatta vain kasvaa. Jos kaikki ryhmät eivät tule otetuiksi mukaan dialogiin on vaarana, että niiden toiminta purkautuu väkivaltana. Konfliktikysymyksissä yhden pienenkin vähemmistöryhmän jättäminen rauhanprosessin tai vallanjaon ulkopuolelle riittää aiheuttamaan epäva-kautta.

Konfliktin aikaisten tekojen selvittäminen ja syy-listen rankaiseminen on usein kaikkein vaikein tehtä-vä. Valitettavan usein se jätetään toteuttamatta tai sitten se toteutetaan voittajan oikeudella. Vaarana on, että yhteiskuntaan jää skismoja ja koettua epäoi-keudenmukaisuutta, jolle haetaan oikeutta vielä usei-ta sukupolvia myöhemmin. Vaarallisenä esimerkkinä tästä on Lähi-idän tilanne, jossa tekoja perustellaan jopa 2000 vuotta vanhoilla tapahtumilla, asioilla, joi-ta nyt pidetään vääryykinä. Horia Musadiq korosti, että rankaisemattomuuden kulttuuri on katkaistava. Afgaanisanonnan mukaan yhden ihmisen tappanut joutuu vankilaan, kymmenen ihmistä tappanut mie-lisairaalaan ja tuhat ihmistä tappanut parlamenttiin. Länsimaat alkoivat yhteistoimintaan sotaherrojen kanssa ja useita heistä on valittu parlamenttiin tai hal-litukseen. Punaisen Ristin tutkimuksen (ICRC 1999) mukaan kansalaisista 56 prosenttia oli sitä mieltä, että sotarikoksiin syyllistyneitä tulee rangaista.

Mitä sitten Suomen pitäisi tehdä: voimmeko glo-baalissa maailmassa tulla Afganistanista kotiin, sulkea ovemente ja korvamme maailmalta? Vastaaminen tähän kysymykseen kielteisesti – ei voi, ei kuitenkaan tarkoita ottamista kantaa puolesta tai vastaan itse so-tilaalliseen kriisinhallintaan. Vastuun kantaminen osa-na kansainvälistä yhteisöä ja maailmaa ei ole helppoa; tarjolla ei ole yksinkertaisia ja nopeita ratkaisuja. Yksi tämän selvityksen keskeisimmistä huomioista oli, et-tä Afganistanissa ja kriisinhallinnassa onnistumises-sa on paljon enemmän kyse meistä itsestämme kuin uskomme. Nyt Afganistaniin mennään intoa puhkuen valmiiden ratkaisujen kanssa ja takaisin tullaan ”kent-tätyön opettamana”, hieman pessimistinä, kritisoiden maata ja sen kansalaisia. Olisi myös katsottava pei-liin ja kysyttävä vastaavatko meidän käsityksemme ja toimintatapamme vallitsevaa todellisuutta? Jos, ha-luamme toimivia ratkaisuja on meidän ajateltava uu-della tavalla.

SUOSITUKSIA JA KYSYMYKSIÄ POHDITTAVAKSI TULEVAA TOIMINTAA VARTEN:

YLEISTÄ KRIISINHALLINNASTA

- Vakauttavalle kriisinhallinnalle ja jälleenrakentamiselle ei ole luotu edellytyksiä sopimalla rauhasta. Konflikti on alueellinen, ei pelkästään Afganistanin sisäinen. Rauhanprosessiin on otettava mukaan kaikki sisäiset ja ulkoiset tahot, jotka muutoin pyrkivät edistämään omia etujaan ylläpitämällä epävakautta.
- Länsimaiden vetäytymisen aikarajan asettaminen vuoteen 2014 on saanut afgaanit varuilleen, koska sen jäl-keisestä tulevaisuudesta ei ole varmuutta.
- Suomi tunnetaan hyvästä rauhanturvaamisesta ja puolueettomana, Suomella on YK:n ensimmäisen Afga-nistanin rauhanturvaoperaation (UNGOMAP) takia ainutlaatuista osaamista. Näitä tekijöitä voisi hyödyntää enemmän.

AFGANISTAN SUOMESSA

- Kansalaisjärjestöjen, kehitysyhteistyön ja sotilaiden tulisi lisätä läpinäkyvyyttä ja kertoa suomalaisille, afgaa-ni diasporalle ja afgaaneille mihin maahan menneet varat on käytetty ja mitä niillä on saatu aikaan. Jatkuvien sota-utisten sijaan halutaan kuulla yhteiskunnan tilanteesta ja kehityksestä.
- Kansalaisjärjestöjen ja diasporan osaamista ei juuri ole hyödynnetty. On vaarana, että se jää mielipiteiden kuulemisen tai kulttuuriasiantuntemuksen tasolle. Millaista vähimmäisosaamista tulkeilta ja kulttuuriasian-tuntijoilta pitäisi vaatia?
- Suomessa asuu korkeasti koulutettuja afgaaneja, joista osa on valmis toimimaan maansa hyväksi. He voisi-vat olla hyödyksi hankkeiden suunnittelussa. Diasporan ottaminen mukaan dialogiin voi ehkäistä radikalisoi-tumista.

SUOMI AFGANISTANISSA

- Viiden vuoden aikarajaa kehityksen käynnistämiseksi ei hyödynnetty riittävän tehokkaasti. Esimerkiksi Suo-men Afganistanille myöntämän rahoituksen määrä laski vuoden 2002 jälkeen aina vuoteen 2005 asti (ks. kuvio 2), jonka jälkeen vuodesta 2006 lähtien resurssija on jokaisena vuotena kasvatettu parilla miljoonalla eurolla.
- Tarvitaan perusinfrastruktuuria kehittäviä hankkeita, jotka samalla luovat työllisyyttä ja omavaraista teolli-suustoimintaa. Erityisen tärkeää on laadukas rakentaminen, vesihuolto, sähköntuotanto ja maanviljely elin-tarvikehuollon turvaamiseksi. Nämä ovat kaikki osa-alueita, joissa Suomella on erityistä osaamista.
- Vastaavatko hankkeet ja myönnetty rahoitus kansalaisten tarpeita vai ovatko ne lähtöisin rahoittajien ta-voitteista?
- Kansalaisille tulee tarjota enemmän rauhanosinkoja. Heidän tulee nähdä arjessaan hyöty kansainvälisen yhteisön läsnäolosta ja tuesta. Kansalaisten enemmistö todennäköisesti asettuu kannattamaan osapuolta, joka voi tarjota nykytilalle sellaisen vaihtoehdon, jossa on vähiten sotaa ja parhaat toimeentulon mahdolli-suudet.

KANSALAIJÄRJESTÖJEN RESURSSIT

- Kansalaisjärjestöt tarvitsevat rauhanrakentamisessa strategista rahoitusta, joka mahdollistaa hankkeiden suunnittelun pidemmälle aikavälille ja edistää paikallisten sitoutumista hankkeisiin. Tehokkaamman avun

kannalta olisi tarpeen järjestelmä, joka mahdollistaa rahoituksen siirtämisen tilikausien, maantieteellisten alueiden ja hankkeiden fokuksen välillä riippuen tilanteen kehittymisestä.

- Arviointia ei tule tehdä vain arvioinnin takia vaan sitä tulisi kehittää niin, että hanketta arvioidaan osana sen arkipäivän toimintaa. Olisi syytä pohtia millaista lisäarvoa järjestöjen omat seurantamatkat tuovat ja ovatko arvioijat riittävän osaavia kehitys- ja konfliktikysymysten analyysiin.
- Kohdemaan lainsäädäntö on tärkeää kansalaisjärjestöjen toiminnan tehokkuuden kannalta. Afganistanissa se on puutteellista, byrokraattista ja perustuu enemmän valvontaan kuin edistämiseen. Suomella on osaaamista kansalaisyhteiskuntaa koskevasta lainsäädännöstä ja toimivasta yhteistyöstä viranomaisten, päättäjien ja kansalaisyhteiskunnan välillä.
- Sotilailla ja siviilitoimijoilla on omat roolinsa. Pelisäännöistä pitäisi pystyä sopimaan. Kokonaisvaltainen kriisinhallinta voi tarkoittaa yhteistyön edistämistä, mutta ei järjestöjen ja kehitysyhteistyön alistamista sotilaalliselle ja sitä kautta poliittiselle toiminnalle. Tämä lisää kohdemaissa järjestöihin kohdistuvia turvallisuusuhkia.

KANSALAIJÄRJESTÖJEN VÄLINEN YHTEISTYÖ

- Onko kotimaassa tarvetta ja halua perustaa toimijoille yksi yhteinen tietopalvelu (Afganistan desk), joka tuottaa tarvittavan maakohtaisen yleistiedon, hoitaa tilaneseurannan ja on yhteydessä keskeisimpiin toimijoihin (mm. ACBAR) maassa? Onko mahdollista tuottaa yhteinen maatietopaketti, jota voidaan jakaa kaikille lähtijöille ja medialle sekä päättäjille?
- Hankkeita aloittavilta järjestöiltä kuluu paljon aikaa ja resursseja maahan etabloitumiseen, verkostojen luomiseen ja tarvittavan maakohtaisen tieto- taidon hankkimiseen. Miten ne voivat oppia maassa pitkään toimineilta järjestöiltä? Millaisia edellytyksiä maahan lähtevillä järjestöillä tulisi olla?
- Miten hyödynnetään ja varmistetaan järjestöjen sisäinen, järjestöjen välinen ja järjestöiltä muille kriisinhallintaorganisaatioille tapahtuva oppiminen? Miten kriisinhallinta- tai rauhanvälittämisprosesseissa voitaisiin hyödyntää järjestöjen osaamista (esim. fact finding)?
- Miten varmistetaan kaikkien toimijoiden opittujen kokemusten ja tiedon taltioiminen sekä oppiminen organisaatioon? Nyt osaaminen on yksittäisen henkilön osaamista ja katoaa hänen lopetettuaan operaatioissa.

VIITTEET

- 1 Punaisen Ristin kansainvälinen komitea (ICRC), Punaisen Ristin ja Punaisen Puolikuun yhdistysten kansainvälinen liitto (IFRC)
- 2 Avustustyöntekijä Eeva Barendsen (os. Mustonen) ja hänen hollantilainen aviomiehensä Erik Barendsen tapettiin 30.12.1980 ja sotilas Petri Immonen tapettiin 23.5.2007.
- 3 Katso <http://global.finland.fi/public/default.aspx?contentid=190803>

LIITE 1: PATO-SELVITYSHANKE

PaTo- eli paikallisten toimijoiden osallisuus kriisinhallinnassa selvityshankkeen kohdemaaksi valikoitiin Afganistan sen ajankohtaisuuden ja suomalaisittain merkittävän panostuksen takia. Tarkoituksena oli verrata Afganistania Somalian ja Sudanin tilanteisiin, mutta selvityksen alkuvaiheessa kävi ilmi, että tämä ei tule olemaan realistista resurssien puitteista. Pääasiallisena syynä oli, että Afganistanin tieto oli hyvin hajallaan ja ylipäänsä perustietojen selvittäminen vei arvioitua enemmän aikaa, koska perustietoja oli vähän saatavissa. Tässä vaiheessa päätettiin jättää Sudan pois, koska siellä toimii pääasiassa Pekka Haavisto, Kirkon Ulkomaanapu ja Punainen Risti. Somalia taas jätetään pois, koska siellä Kirkon Ulkomaanapu (KUA)

ja somali-diaspora toimivat aktiivisesti. Tätä toimintaa on jo tutkittu Jyväskylän yliopiston koordinoimassa Diaspeace-hankkeessa (www.diaspeace.org).

Selvityshankkeessa osallistuttiin Afganistaniin ja kriisinhallintaan liittyviin erilaisiin seminaareihin (12 kpl), joissa kuultiin useita asiantuntijoita. Järjestöille, viranomaisille ja diasporalle (N=30) järjestettiin keskustelutilaisuus Kehitysyhteistyöpalvelukeskus Kepassa 9.12.2010. Afganistanissa toimiville suomalaisille kansalaisjärjestöille lähetettiin kysely (N=8), lisäksi haastateltiin Suomessa asuvia afgaaneja (N=5) ja järjestöjen ja viranomaisten edustajia (N=3). Selvitystä täydensivät seminaariraportit, selvitykset ja kirjallisuus, jotka löytyvät lähteistä.

LÄHTEET

AFGANISTAN TIETOA JA YHTEYSORGANISAATIOITA JÄRJESTÖILLE

Suomen YK-liiton Afganistan-tietopankki <URL: <http://www.globalis.fi/Konfliktit/Afganistan>>
 KEPA: Kehitysyhteistyön palvelukeskus <URL: www.kepa.fi>
 ACBAR: The Agency Coordinating Body for Afghan Relief <URL: <http://www.acbar.org/>>
 ANSO: The Afghanistan NGO Safety Office <URL: <http://www.afgnso.org/>>
 AREU: The Afghanistan Research and Evaluation Unit <URL: <http://www.areu.org.af/>>
 The A to Z Guide to Afghanistan Assistance <URL: <http://www.areu.org.af/>>
 SAK: Svenska Afghanistankommittén <URL: <http://www.sak.se/sak/index.html>>
 ISAF: International Security Assistance Force <URL: www.isaf.nato.int>
 UNAMA: United Nations Assistance Mission in Afghanistan <URL: [http://unama.unmissions.org/default.aspx/?/](http://unama.unmissions.org/default.aspx?/)>

LÄHTEET

Afghanistan in 2006 – A survey of the Afghan people. The Asia Foundation. <URL: <http://www.asiafoundation.org/pdf/AG-survey06.pdf>> (29.12.2010)
 Butler, Judith (2010) Sota luo prekariaatin. *Voima* 7/2010.
 Callahan, Ted. Kansatieteilijä sodassa. *Geo* 10/2010, 72–87.
 CMC Finland (2009) Seminar Publication: CMC Finland Research Days 2009. Monitoring, Lessons Learned, Evaluation: How to measure Impact of (Civilian) Crisis Management? Working Papers Vol. 3: No. 1/2009
 CMC Finland (2009b) <URL: <http://www.intermin.fi/pelastus/cmc/home.nsf/pages/431FB3F38BFA99CCC22576CE00394483>> (10.1.2011)
 Dahler-Larsen, Peter (2005) Vaikuttavuuden arviointi. Stakes, FinSoc, Helsinki.
 HS (18.11.2010) Naapurit repisivät Afganistan riekaleiksi. Kari Ala-Huhta.

ICRC, International Committee of Red Cross (1999) People on war: Country report Afghanistan. ICRC worldwide consultation on the rules of war.
 Huotari Riitta (1.12.2005) Arjen sankarina vuoristokylässä. *Sana*. <URL: http://www.sana.fi/arkisto/ajassa/arjen_sankarina_vuoristokylassa/> (31.12.2010)
 Huovinen Arto. Afganistan, rikas vai kiroton rikas? *Kansan Uutiset Viikkolehti* 18.6.2010, sivut 42–43.
 Kaartinen, Leena (2007) Näkemiin Hasaramaa! Vuoristolääkärin viimeinen vuosi Afganistanissa. Perussanoma.
 Kepa (13.12.2010) Afganistanissa on saavutettu paljon, muttei tarpeeksi. Miina Poikolainen, Kepa. <URL: <http://www.kepa.fi/uutiset/8075>> (20.12.2010)
 Kerkkänen, Ari (2010) Afganistanissa ei voida pyyhkiä liitutaalua puhtaaksi. Horisontin takana –sarja, SaferGlobe Finland ja Kaleva 30.9.2010.

Kirkas, Tiina (2010) Afganistanin äidit kuolevat äitiyteensä. Ulkoministeriön kehitysviestintä (15.11.2010). <URL: <http://www.finland.org.af/public/default.aspx?contentid=205547&nodeid=38571&contentlan=1&culture=fi-FI>>

Kokkonen, Pekka (2010) Poliisista päivää –blogi Afganistanista EUPOL-operaatiosta. <URL: <http://www.poliisilehti.fi/intermin/hankkeet/blogi/home.nsf/pages/D5665BE1B75F2651C22576D90034D045>> (24.11.2010)

Käihkö, Ilmari (18.8.2010) Kulttuuri ja sota punoutuivat yhteen Tampereella. Rauhanturvaajien yhteisö Hölkkäri. <URL: http://www.holkkari.fi/index.php?option=com_content&task=view&id=1907&Itemid=95> (20.12.2010)

Lemmon, Gayle (2010) Naiset rakentavat uutta Afganistania seminaari Helsingissä 23.2010. <URL:<http://formin.finland.fi/public/default.aspx?contentid=193843>> (26.11.2010)

Leppänen, Hanna (25.3.2010) Yhteistyötajoukselle pakit. Keski-suomalainen.

Matthies, Aila-Leena (1994) Kehittämistyön dynamiikka – mikä suuntaa katseen ja kuka rajaa kuulon? Teoksessa Kehittämistyö itseanalyysiin (1994) Tuija Lindqvist ja Marketta Rajavaara (toim.). Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskuksen täydennyskoulutusjulkaisu (8/1994) ja STAKES:in raportteja 147.

Miksi Suomi on Afganistanissa? Tietosivu 5/2010 Ulkoasiainministeriö, Eurooppatiedotus.

Multamäki, Olli-Matti (1996) Suomi ja Afganistanin rauhanprosessi 1987–1989. Puolustusministeriön 1/1996.

MTS (2010) Afganistan – kysymykset 2010 Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunta. Puolustusministeriö.

MTS (2009) Suomalaisten mielipiteitä ulko- ja turvallisuuspolitiikasta, maanpuolustuksesta ja turvallisuudesta. Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunta. Puolustusministeriö.

Paavilainen, Kaisa (2010) Toimiva poliisi turvaa maan tulevaisuuden. Poliisi-lehti 1/2010.

Pykälä, Jarmo (2010a) Kabuln mannekiini – suomalaissotilaan vuosi Afganistanissa. Seura 40/2010. 24–28.

Pykälä, Jarmo (2010b) Siviilistä tulee sotilas. Kehitys – Utveckling 4/2010.

Salonius-Pasternak, Charly (2010) Kriisinhallinnan rajamailla

– Kansanedustajat varauksellisia Afganistanin operaation nykytilanteesta. Briefing paper 64, 5. lokakuuta 2010. Ulkopoliittinen Instituutti.

Salonius-Pasternak, Charly & Jarno Limnell (2009): Miksi Afganistan on Tärkeä Suomelle? Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitos, Julkaisusarja 4: Työpapereita No. 30. <URL: www.mppk.fi> (12.6.2010)

Samaddar, Ranabir (2010). Nykydemokratian jälkeen. Horisontin takana -sarja, SaferGlobe Finland ja HS Vieraskynä 26.11.2010.

SPR (25.3.2009) Afganistanissa avustustyötä tehdään kiristyneen konfliktin keskellä. <URL: http://www.redcross.fi/punainenristi/kansainvalinenapu/pakistan_sairaala/fi_FI/Afganistan/> (10.1.2011)

Suomen 1325-verkosto <URL: <http://www.1325.fi/>> (29.12.2010)

Swantz, Marja-Liisa (1994) Naiset kehityksen ratkaisijoina. Teoksessa Kehittämistyö itseanalyysiin (1994) Tuija Lindqvist ja Marketta Rajavaara (toim.). Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskuksen täydennyskoulutusjulkaisu (8/1994) ja STAKES:in raportteja 147.

Ulkoasiainministeriö (2010) Tietopyyntö Suomen Kabuln suurlähetystöön 10.3.2010

Juusela, Pauli (13.12.2007) Elämäntyö Afganistanin vuorilla. Vantaan Lauri. <URL: http://www.vantaanlauri.fi/arkisto/2007/2007-12-13/ajankohtaista/Elamantyo_Afganistanin_vuorilla> (3.1.2011)

Vedung, Evert (2003) Arviointiaalto ja sen liikkeelle panemat voimat. Stakes, FinSoc Työpapereita 2/2003, Helsinki.

Venesmäki, Elina (2009) Naisten äänet esiin Afganistanissa! Voima-lehti 9.1.2009. <URL: <http://ffi.voima.fi/artikkeli/2009/tammikuu/naisten-aa-net-esiin-afganistan>> (31.12.2010)

Virtanen Rauli (2010) Hiljaiset auttajat – suomalaista katastrofityötä Turkin sodasta Haitiin. WSOY.

VNS 1/2010 vp. Valtioneuvoston selonteko Afganistanin tilanteesta ja Suomen osallistumisesta ISAF-operaatioon.

Watchlist (2010) Setting the right priorities: Protecting Children Affected by Armed Conflict in Afghanistan. Watchlist on Children and Armed Conflict ja Women’s Refugee Commission.

Wikipedia, Taliban sanasta (20.12.2010), Afghanistan (29.12.2010)

KIRJALLISUUS

Afgaani. Frederick Forsyth. Otava 2007.

Kabulin taivaan alla – sotilaspapin päiväkirja. Teuvo V. Riikonen (2008). Kotimaa-Yhtiöt Oy & Kirjapaja.

Leijapoika. Khaled Hosseini, Otava 2004.

Loistavan auringon tyttäret - Afganistan talebanin jälkeen. Armstrong, Sally (2009). Like ja Suomen UNIFEM.

Suomalaista kriisinhallintaa Afganistanissa 2007. Markus Malila (toim.)

Taksi Kabuliin. Laitinen, Tarja (2006). Otava.

Talebaanien takana - Naisten- ja lastenlääkärinä Afganistanin Hasaramaassa. Kaartinen, Leena (2002). Perussanoma. Lisäksi teokset Lääkärinä Afganistanissa (1978), Sairaala

sissisodassa (1979), Olet vapaa Johannes (1984), Matkaan taas (1985), Makai-tyttö Afganistanista (1989), Lastenlääkärin sotapäiväkirja (1996) ja Näkemiin Hasaramaassa – vuoristolääkärin viimeinen vuosi Afganistanissa (2007).

Tuhat loistavaa aurinkoa. Khaled Hosseini, Otava 2008.

Unen ja kauhun labyrintti. Atiq Rahimi, Like 2003.

Vuorilla kruunatut - Eeva ja Erik Barendsenin marttyyrikertomus. Mustonen, Ilmari (1997). Uusi Tie.

Three cups of Tea – One Man’s mission to Promote Peace (2006) Greg Mortensen & David Oliver Relin. Penguin books.

Taliban – Militant Islam, Oil and Fundamentalism in Central Asia (2001) Ahmed Rashid. Yale University Press.

BLOGIT

Suomalainen kriisinhallintajoukko Afganistanissa (SKJA) <URL: <http://www.skja.fi/>> ja vuosina 2007–2008 kirjoitettu blogi <URL: <http://www.mil.fi/ruotuvaki/afganistan/>>

Suomalaisena poliisina Afganistanissa <URL: <http://www.poliisilehti.fi/poliisistaapaivaa>>

Kansalaisjärjestöjen
konfliktinehkäisyverkosto

Kansalaisjärjestöjen konfliktinehkäisyverkosto **KATU** on perustettu vuonna 1997 edistämään kansalaisyhteiskunnan roolia konfliktinehkäisyn kentällä.

KATU on avoin verkosto konfliktinehkäisystä ja kriisinhallinnasta kiinnostuneille kansalaisjärjestöille sekä yksittäisille toimijoille.

KATU julkaisi ensimmäisen suomenkielisen kirjan inhimillisestä turvallisuudesta vuonna 2010.

KATU

Töölöntorinkatu 2 B, 4 krs.
00260 Helsinki

puh. 09 - 231 50 550
info@katunet.fi
www.katunet.fi

Oili Alm ja Tapio Juntunen (toim.)

Inhimillistä turvallisuutta
rakentamassa
- näkökulmia ja käytännön
esimerkkejä

Tue rauhantyötä
-liity rauhanjärjestön jäseneksi

www.rauhanliitto.fi

www.sadankomitea.fi